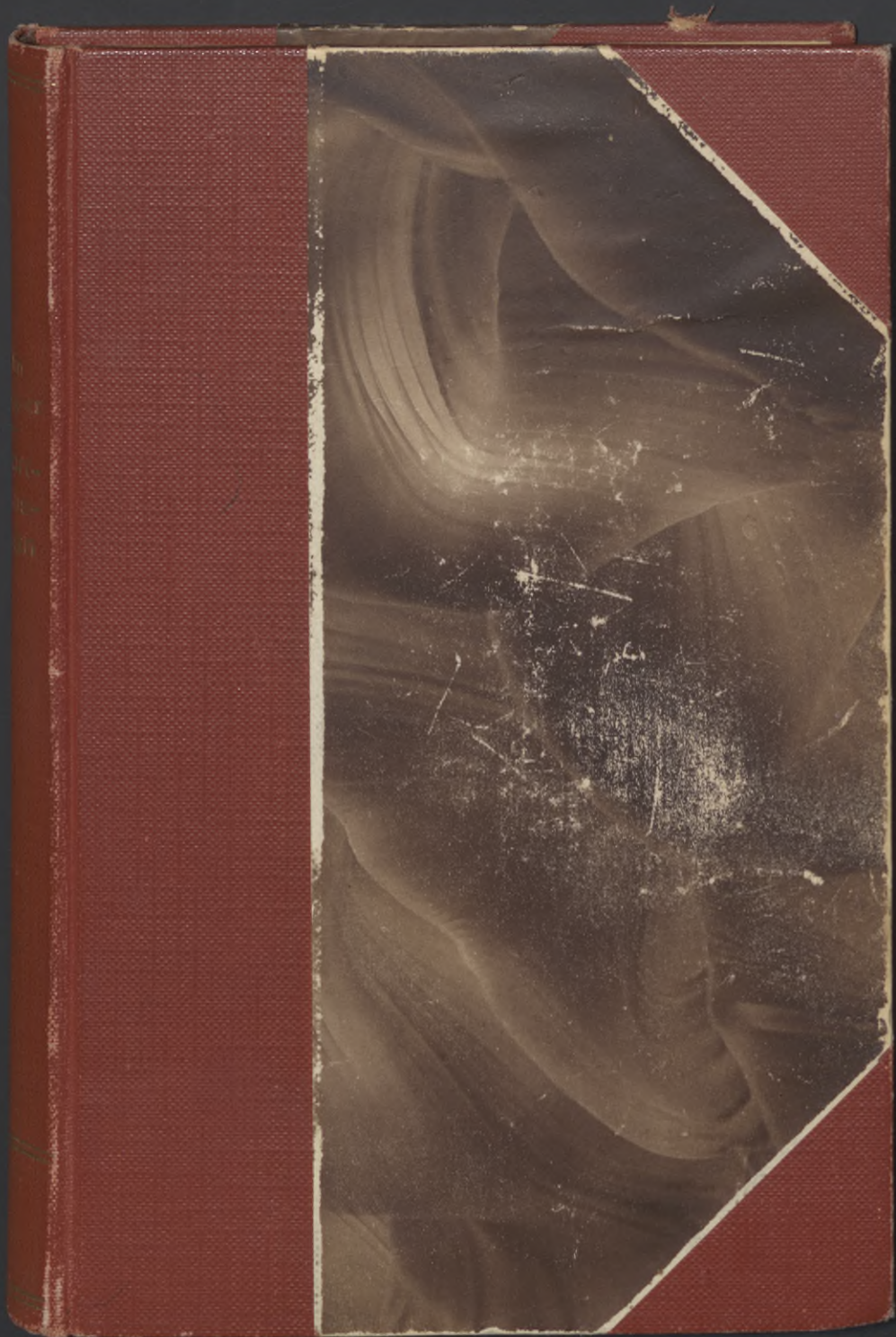

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Litt.
Lv.

50.31/713

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100180 0083

Litt.

Lu.

NORRTULLSLIGAN

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ELIN WÄGNER

NORRTULLSLIGAN

ELISABETHS KRÖNIKA

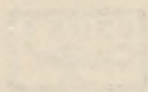
AKTIEBOLAGET LJUS
STOCKHOLM 1908

ENN WÄDNER

NORRSTEDTIS BOKFÖRLAG

STOCKHOLM 1908

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM 1908.

I.

Stockholm 29 september.

Ingenting blir, som man har tänkt sig det!

Detta var icke, hvad jag väntade mig för tio år sedan, då jag läste för prästen, fick min första långa klänning och köpte mitt första paket hårnålar, som förresten ramlade ur håret med detsamma.

Det var ännu mindre, hvad jag väntade för fem år sedan, då jag blef tjugu år och brann af min första och största kärlek. Jag minns, hur det var, då jag lika lycklig som brottslig smög bakgatorna till det första mötet en kväll och stannade vid hvar lyktstolpe

för att se på klockan, medan han väntade i en park. Det skulle aldrig bli en hvardag mer i mitt lif, det lofvade jag mig, himmel och helvete, mest himmel, upp och ned, en ständig rutschbana. Och till en tid gick det, men så ett, tu, tre var det stopp, och där var jag, allra nederst. Om någon då skulle vågat säga mig att jag skulle bli kontorist, jag, som alltid skulle dö i midten af följande vecka, men nu är jag det.

Det var ingenting annat att göra. D. v. s. det var det nog, men detta låg närmast till hands. Och ibland, när man är mycket trött, griper man efter det närmaste.

Jag tycker mig just se för mina ögon en stor armé af viyella-blusar och mig själf som den sistkomna tvångsrekryten. Den första oktober börjar exercisen.

En författare har sagt om oss arbetande kvinnor, att man måste göra oss den rättvisan, att det icke är kärleken till arbetet, utan den rena nöden, som

tvingar oss in på mannens arbetsområde. Det är ganska sant och klokt sagdt, ty det är nöden, nöden, och jag är viss, att jag kommer att hata det arbete, jag nu har fått. Min själ ryggar instinktmässigt tillbaka för kassaboken och skrifmaskinen, men vi måste kanske ändå lefva, Putte och jag, i synnerhet Putte, och fast Putte ju, som han själf uttrycker sig, är änka och pupill, förslår det inte, det är så bitterligen dyrt med hans skolgång och inackordering här i Stockholm. Så har jag alltså af plikt känsla tagit plats hos en häradshöfding som kassörska och korrespondent, och alla säger, att jag kan vara himla glad, som fick den så behändigt utan betyg hvarken från Schartau eller Pählman och vid mina år. Jag är då inte mer än 25, men jag har hört, att de vill ha dem unga och med föräldrar, det är billigare. Jag tycker i min oskuld, att jag är billig nog: 80 kronor för 7 timmar om dagen och 50 öre för hvar timme jag arbetar extra. Det skall jag nog

göra, och det skall bli åt Putte. Själf måste jag reda mig på de 80.

Jag kom till stan klockan 7 på morgonen som en annan stackars möbel, d. v. s. möblerna hade det bättre, de voro väl emballerade och blefvo hemburna. Det blef inte jag, inte ens en lefvande själ var och mötte mig, men det var inte värdt att känna sig modlös för det. Jag besegrade tanken på en droska och tog spårvagnen, lofvande mig, att inte ens den skulle få förekomma för ofta, efter som en biljett är lika med bröd för en hel dag, morgon- och kväll- och förmiddags-smörgåsar, om man inte gör dem för stora och för många.

Spårvagnen var full af morgonbleka och småfrusna arbetsmänniskor. När jag såg dem, försökte jag att ta tillfället i akt och höja min stämning genom att »tänka på dem, som har det sämre än jag». Eftersom jag skall vara på kontoret klockan 9, borde det ha gjordt ovanligt godt att tänka på dem, som börjar knoget klockan 7, men

det där är nog bara en af gammalt folks legender, för inte höjde 7-människorna mitt humör något nämnvärdt.

Och den röda vagnen skramlade af uppför Upplandsgatan, förbi hus, hus och bara hus, och när jag tänkte vi var ungefär vid Gamla Uppsala, var det Odenplan. Hela Norrtullsgatan liknade redan ett möbelmagasin och gaf de intimaste inblickar i de flyttande familjernas lif. Det var nästan svårt för mig att komma in genom min port. Huset, där jag bor, är tämligen nytt, stort som ett kastell och rymmer väl ungefär ett tredje klassens pastorat. Man kommer in genom ett porthvalf på den cementerade och kringbyggda gården med ingångar ända till F. — Sträcker man på sig, ser man möjligen en fyrkantig himmelsbit, stor som tyg till ett bluslif, men himmelen tyckes längre borta än vanligt. Det hela verkar en brunn, och jag tänker stundom på Josef och de ovänliga bröderna.

Vi bor fyra trappor upp, men hiss finns inte, det är ett hus för någor-

lunda medelklassen. Folk säger, att det skall vara nyttigt att klättra i trappor, och det gör väl, att man aldrig går hem i onödan.

När jag slutligen praktiserat mig och mitt bagage uppför alla fyra trapporna, sjönk jag andfådd ner på nedersta vindstrappsteget. Ingen hörde mina knackningar på köksdörren, då hamrade jag löst i ett anfall af raseri, så att hela huset vaknade.

— Är det Elisabeth? hörde jag innanför.

— Ja, du kan väl begripa, att inga anständiga människor för ett sådant lif eller kommer så här dags.

— Ja, visst är det Elisabeth, sade jag; öppna!

Det gjorde de äntligen, men då förstod jag deras tvekan, ty de var allesamman mer eller mindre klädda i nattdräkter och papiljotter. Jag måste skratta: detta var alltså Norrtullsligan, civilisationens utpost i Vasastan! Men jag kände, att jag skulle trifvas med den. Det var tur för mig, att den ena

medlemmen af denna glada och berömda liga gifte sig och är lycklig i landsorten, så att jag kunde få rycka in i stället. Vi hyr två rum af en gammal fru, som har en son, sägs det, som är notarie; vi har del i hennes kök, och jag förmodar, att det är meningen, att vi skall lefva af bröd allena och skölja ner det med te och kaffe utan grädde. Middag äter de andra flickorna ute, när och hvar och om det bär sig. Jag kommer nu att höra till den kast af människor, som ser af det s. k. hemlifvet hvad de kan stjåla sig till, när grannarna midtöfver gatan glömt fälla ner gardinen. Om vi vore män, skulle vi vara »uteslutande hänvisade till restauranterna». Det kan vara rätt lustigt, efter att ha varit familjeflicka i föräldrahemmet och andras hem, ända sen man föddes.

Eva, som är den enda jag känner förut, och som skall bli min rumskamrat, presenterade:

— Här har ni det troende fruntimret med egna sängkläder, som vi annon-

serade efter. Jag hoppas stadsbudet kommer med sängkläderna.

Allesamman tog mig i famn och kysste om mig och hjälpte mig af med ytterkläderna, och det blef ett skratt och prat i högan sky, till dess slutligen Eva gaf till ett tjut att väcka döda.

— Hvad i himlens namn, Eva? sade jag.

— *Notarien!*

En dörr hade knarrat i korridoren, och i ett nu var alla flickorna bortblåsta från köket och korridoren, utom Baby, som var nästan klädd och vaknade kaffepannan, medan hon snörde kängorna. Naturligtvis var det aldrig notarien, fast nog vore det likt en karl att vilja ställa till oro i hönsburen vid den här tiden på dagen.

Strax därpå flög jag till vid ett annat gällt nödrop:

— Flickor, klockan är tjugo minuter öfver 8!

Jag stod alldeles stum inför det oväsen, som följde. Det var som om en

cyklon skulle dragit genom rummen. Kaffekoppar och sockerskål hvirflade fram ur en byrålåda, smör och bröd slungades fram ur ett hörnskåp i köket, Baby kom skvalpande med kaffet och allesamman bredde sina byråsmörgåsar i rykande fart och skällade sig på kaffet, medan de samtidigt på ett obegripligt sätt provvade på hattarna framför speglarna. Strax efter half nio ramlade de af med kapporna trädde på ena armen och handskar, väskor och ljusröda smörgåspåsar i händerna. Det blef så plötsligt tyst, att jag studsade.

Medan jag nu väntade på stadsbudet, värmdes jag en panna vatten och ställde mig att diska af frukostkopporna i köket. Det var första gången och blir nog inte den sista; mitt öde har alltid varit intimt förbundet med diskbaljan.

Nu kom verkligen notarien. Jag sköt till köksdörren och flög upp på vedlåren, så att jag kunde kontrollera genom glasrutan i dörren hvad han tog sig till. Som jag anat, gick han inte

direkt ut i tamburen, utan tog en lof genom våra båda rum. Han förstod ju inte annat, än att allesamman hade aflägsnat sig, som vanligt. Då klef jag ner, gick tyst som en liten ängel in i mitt rum och kom lagom för att se honom rota på Babys bokhylla. Han bara flydde feigt och presenterade sig inte; han var lång och lite tråkigt urblekt och inte i min genre.

De har redan En Man med i romanen, innan jag kommit. Hvad skall det då inte bli hädanefter? Jag vet inte hvilka män och andra olyckor, som väntar mig här i Stockholm, men det kan jag åtminstone på empirisk väg räkna ut, att där jag är, där församla sig ännu några år framåt alltid — — —

II.

Den 30 september.

I dag har jag varit uppe och presenterat mig hos häradshöfdingen; jag hade blifvit tagen efter fotografi, och

han såg ut, som om han känt sig lättad, då han såg, att jag har en hygglig hy också. I morgon börjar knoget, och i går installerade jag mig i våningen. Eva och jag har medelstort rum med hvar sitt fönster och hvar sin långvägg. Evas är mycket karaktäristisk för henne och lika uppfriskande, som hon är själf. Midtöfver en härlig, bred ottoman, hvilken är inköpt, tack vare flere månaders försakelser af det nödvändigaste, hänger en slags inskription med orden: *Män må icke under någon förevändning taga plats i damkupé!* Rundt kring denna klosterlika föreskrift och i djup motsats till densamma grupperar sig reproduktioner af Sindings och Vigelands djärfvaste konceptioner och vidare i brokigt virrvarr skalder och aktörer och kokotter, Botticellis madonnor och hennes egna fastrar. Vid ottomanen har hon ett litet utmanande rökbord, men vid fönstret ett stort skrifbord, där hon alltid moderniserar en blus eller kan tar upp en kjol eller stryker halsremсор, med ett ord, gör allting utom

skrifver. Mellan fönstren hänger en annan liten tänkvärd inskription, som särskildt om mornarna, då hela rummet är tillvispadt, gör ett något groteskt intryck: *Ordning är arbetets häfstång.*

Sådana där tänkespråk är riktigt Evas vurm, har jag märkt, ty på dörrposten i korridoren står med hennes stil i blåkrita: *Passera ej vägen, då notarien höres eller synes!*

På min vägg har jag placerat den gamla, bussiga och omoderna röda soffan från hvardagsrummet i hemmet, och så har jag satt upp ett par taflor. Det är föräldrarnas kabinettsporträtt i ovala ramar, pappas omgifvet af den gulnade doktorskransen bakom glaset. Stackars pappa, som inte ville stafva kvinna med kv; det var allt godt att du fick dö, innan de fick rätt att bekläda ämbeten i statens tjänst och allt det andra. Tänk om du skulle fått en kjol i lärarekollegiet! Så har jag tre, fyra reproduktioner af Rembrandt, som jag rättroget beundrar: Hendrijke och Saskia, för hvilka jag hyser en viss

sympati, och två självporträtt, det ena från Saskias tid, det andra från Hendrijkes. Så har jag ett vackert och passioneradt kvinnohufvud af Rosetti och ett urklipp ur en tidning: Duse med sänkt hufvud och en smärtsam, utbrunnen profil.

I det andra rummet med dörr direkt in till oss bor Ligans yngsta och äldsta medlemmar: Baby eller rättare Magnhild och Emmy, begge på samma kontor, Förenade Bolagen. Innan jag talat något med Baby, tyckte jag, att hennes lilla personlighet skymtade fram i glaset med hyacintlökar i fönstret och den lilla skålen med Sveriges jord — jorden köpt på Hötorget för 15 öre litern — där hon sått gräsfrö. Hennes är det rymliga sybordet vid fönstret med syskrinet och ett litet bläckhorn utan bläck i. På bordets nedre hylla ligger en sönderläst och afgudad Heine, Levertins diktsamlingar och Blicher-Clausens Violin, som gått upp i ryggen. På sängen ligger sirligt en kudde med Allums bild på grön satin, men hon

vänder alltid hans ansikte neråt — om dagarna.

Emmy såsom den äldsta skulle väl inom Ligan representera Erfarenheten. Men jag tror inte, hon vet mycket om lifvet annat än dess gråa arbets- och försakelsesida. Summan af allt hvad hon lärt, har hon gifvit i gobelinstygn mot mörkgrön botten på en bonad öfver sin inventionssoffa. Där står helt lakoniskt:

Lär att lida utan att klaga!

Jag sade något till Eva om den, och hon berättade med ett litet medlidsamt leende, att Emmy, så länge hon tillhört Ligan, alltid haft en precis likadan bonad i verket. Gunhild, Ligans förra medlem, som varit hennes synnerliga hjärtevän, hade fått en till lysningspresent. Förlåtligt nog, hade hon blifvit alldeles föfärad, men Emmy hade sett så strålande ut och hoppats, att den skulle pryda i förmaket.

Jag var på middag hos min rika morbror vid Strandvägen i går, och

alla familjens medlemmar sade: stackars liten, kom hit ofta, så ska vi se om dig. Görel, min kusin, anförtrodde mig, att hon använder lika mycket som min hela lön i månaden bara till parfumer och handskar och choklad. Men så är hon också tjock och parfumerad. Trots allt gick jag därifrån tacksam och glad öfver att jag inte antog mosters anbud om att dela rum med hushållsmamsellen mot att passa upp på Görel och springa med henne och profva hos Jankes. När jag kom hem, var allt mörkt och tyst; hvad jag njöt af att sätta nyckeln i eget lås och gå omkring och känna mig hemma!

Men rätt hvad det var kom Baby och Emmy. Baby kvittrade som en fågel och Emmy smågnisslade, som hennes vana är. Men snart kom ett häftigt väder, och i det var Eva, pigg, rödkindad och strålande. Hon hade dock knappast hunnit inom dörren, förrän hon gaf till ett af sina utrop af fasa: Herre Gud, fotogenen!

— Jag skall gå, sade Baby resignerad.

— Nej, lugna er ni, jag har ju ytterpaltorna på mig.

Och så hvirflade hon ut i köket efter fotogenkannan och rakade ner för trapporna.

Innan jag hann så mycket som få rätt på tändstickorna, ringde det.

— Jag måste trycka på knappen med näsan, försäkrade hon allvarligt, och hon hade verkligen alla händer fulla. Fotogenkannan i högra handen, en pilsnerbutelj inklämd under armen och ett paket ljus och en annan pilsnerbutelj i den vänstra.

— Har du gått så där på gatan? frågade jag förfärad.

— Ja, många gånger, men inte i dagsljuset. Vi har ett magasin för våra själar nere i porten, där vi köper allt möjligt, och där de i allmänhet är medgörliga med krediten. Det händer dock stundom under dåliga tider, då skatten skall svettas fram, att vi får gå på längre håll i slutet af månaden. Ni

är allesammans skyldiga mig 12 och ett halft öre hvar för fotogenen och pilsnern; hvilket ni sedan vill hålla i er själfva eller lamporna är mig likgiltigt.

— Men så fint du har fått det, Elisabeth! Fadershjärtat och Rembrandt! Men du har alltid varit exklusiv.

— I mitt val af föräldrar, åja, sade jag. Men skall vi inte få litet mat snart?

— Vill du ha dricka, skall du få ögonblickligen, sade Eva, och med sin vanliga snabbhet drog hon upp buteljen och slog i ett glas åt mig.

— Hvarför dricker ni inte hellre mjölk? sade jag.

— O, sade Eva och himlade sig, hvad du ännu har mycket att lära. Tror du, det är bara så till att dricka mjölk? Dyr är den, och ondt är det om den också, och ibland kan man inte få någon för pengar. Drick du, det är så bra för kväljningarna.

Jag försäkrade, att jag icke kände några symtom i den vägen.

— Gör du inte? Det gör du visst, sade hon. Man får alltid kväljningar af att komma till Stockholm, innan man blir van. Du skulle sett mig för fjorton dar sedan, då jag kom tillbaka från semestern. Jag gick här som en urtagen sill och *svärde* . . .

— Eva då! sade Magnhild.

— Jo, Baby, jag svärde. Gatorna kvalde mig, att inte tala om alla de fula husen. Jag tyckte, jag skulle velat ställa mig på Odenplan och kräkas! Och jag skulle velat lägga en liten bomb under kontorstrappan. Men nu är jag van vid det. Nu tycker jag, att min byrå är den gladaste och hemtrefligaste begravningsbyrå i världen.

— Måtte jag tycka detsamma om min advokatbyrå om en tid! sade jag.

— Det gör du säkert. Kontorslivet är ett vällustigt, sakta dödande gift. Du kommer nog att bli belåten med din värld. Endast i dina bättre ögonblick kommer du att känna, att flickor icke skall vara flickor på kontor,

utan gifta, med barn att springa kapp med på ängarna, och kök och väfstol och ingen *kultur!* Och i de ögonblicken får du det hett, det lofvar jag.

— Det gör ingenting, Eva, sade jag, det är så långt mellan mina bättre ögonblick.

Baby hade under tiden försvunnit ut i köket; nu kom hon in med fasa målad i sitt ansikte.

— Vi har inget smör hemma, hviskade hon.

— Jag har, förklarade jag, och det var rörande att se, hur glada de blef, när jag tog fram smör och bröd och ägg från landet. Vi hade en öfverdådig supé, stämningen blef hög, Baby fick fram Levertin och deklamerade mellan smörgåsarna. Sedan släckte vi lamporna, fick ljus i ampeln och rökte andäktigt hvar sin cigarrett.

Först klockan tio domnade skratt-dyningarna af, och vi gjorde oss i ordning för natten.

När vi legat tysta en stund, sade Baby högtidligt:

— Nu går öfverklassen på operakällaren.

Och så somnade vi.

III.

Den 9 oktober.

Tänk, söndagsmorgon! Man har gått i selen en hel vecka, och när man icke varit i arbetet, har man *tänkt* på det. Kontoret, kontoret, och: har jag nu kommit ihåg det och kommit ihåg det? Och ibland har jag vaknat ur en dröm midt i natten och sagt: Kassaboken! Och i mitt hufvud har skrifmaskinen hamrat, mina fingrar har rört sig i takt med tankarna och knackat fram dem på Remingtons maskin.

Chefen är nog snäll och hjälpsam och säger, att jag bara skall fråga honom, när det är någonting jag inte kan räkna ut på egen hand. Men jag

vill ju inte gärna visa honom, att jag är så bortkommen, som jag är.

Ligan skrattar åt mig, därför att jag andas och talar endast kontor och säger, att sånt har de nog af under kontorstiden, och om jag inte blir trefligare snart, får jag flytta. Mest hånad blir jag, för att jag är så punktlig om morgnarna.

— Så där utmärkta var vi också när vi var nya, säger Eva.

Ja, så blef det då slut på första veckan, och när jag klockan 5 på lördagsmiddagen stängde kassaskåpet och rullade ner jalousien för mitt skrifbord, tänkte jag, att nu är det jag, som ger alltihop tusan till måndag morgon.

När jag ätit middag, gick jag och hämtade Putte, som är inackorderad på Östermalm hos en änkefru tillsammans med en tre, fyra andra skolpojkar. Jag underkastade mig för hans skull två olika biografer och konditoriet och vandrade sedan hem med honom och satte honom vid läxboken. Sedan plaskade jag hem stuptrött i

duggregnet med våta kjolkanter, just som alla människor strömmade till teatern. Men för mig var det att proviantera för söndagen i magasinet och slutligen knoga uppför trapporna.

Hemma var allt dödstyst; först när jag gick in i inre rummet efter tändstickorna, upptäckte jag en sak på soffan. När jag gick fram och lyste på den, fann jag att det var Emmy, utkramad, liflös, själlös, omöjlig att få ord ur, och jag blef alldeles förfärad.

Hon än slut, tänkte jag; kan bestämdt aldrig sköta sin plats mer; hvad skall vi göra åt henne? Jag väntade och väntade, men ingen kom. Jag stod där vid fönstret och såg lamporna tändas en för en i alla fönstren i borgen, så att huset slutligen liknade ett kritslott vi hade hemma, som vi satte ljus i, och så lyste det genom gluggarna. Midt emot i våningen brann en brasa och en rödskärmad lampa. Där var det hemlif, med en gammal herre och en gammal fru och något, som liknade barnbarn, kring ett

bord med äpplen och nötter. Det var som att vara på en mörk parkett och följa med handlingen på en upplyst scen; handling var det icke mycket af, men värmen kändes tvärs öfver gården, och stämningen. Mitt hjärta ropade helt omotiveradt på någon, som jag aldrig tänker på, men som jag en gång hoppades jag skulle få ha barnbarn med.

Det var mycket dumt af mig, men kom sig däraf att deras lampa var alldeles lik den vi skulle haft, och som hvarje kväll skulle brunnit med sitt stilla, röda sken öfver vår tysta och heliga lycka.

När jag kommit ända dit, fällde jag ner min ridå och tänkte: det där är nog varit bra, men *jag* har ju Friheten. Och i mitt hjärtas innersta hjärta afskydde jag den, som kvinnliga kvinnor gör, då de har den.

Gudskelof, så kom då töserna, och den heliga tystnaden var bruten.

— Hvar ha vi den plikttrogna? (Det var jag.) Ljus i de elektriska fotogen-

lamporna! Nu skall det firas sabbats-afton! Jag har köpt blomster för 50 öre på Hötorget.

— Husch! sade jag. Emmy är dålig. Hon ligger som en liten sak på soffan, och jag har förgäfves sökt väcka henne till lif.

— Å, du känner inte våra vanor än! Hon är nedgången för veckan. Det är alltihop det. Än tål hon att dras upp några gånger. Hon har mera krafter än du tror att offra på Förenade Bolagens altare. Eller hur, Emmy?

— Det är för att man *måste* hålla ut, sade Emmy. Om man finge pension, vore man död för länge sedan.

— Emmy talar alltid om måste, sade Baby, men jag för min del går alltid och väntar på något roligt, som skall ta mig från Förenade Bolagen. Om jag inte hade den trösten, skulle jag förgås.

— Jag har endast döden att vänta! svarade Emmy och vände sig mot väggen.

— Kom, Baby! sade Eva. — Hennes rygg värker visst igen. Tag Levertin med dig!

— Baby, sade jag, hvad har du i lön?

— Sextiofem. Hur så?

— Och hur länge har du varit på Bolagen?

— Knappast ett år än. Säg ingenting om löneförhöjning! Bad en gång i våras, därför att jag inte kunde lefva på sextiofem.

— Nå?

— Ja, chefen svarade så mycket som, att fröken vet väl, att det här är ingen försörjningsinrättning.

Och de har också helst bättre flickor med pappor i bolagets tjänst, som håller dem med rum och städning och lagad mat tre gånger om dagen.

— Är det meningen, sade jag, att lönen skall vara till parfymen och handskar och chokolad Suchard?

— Det är meningen, sade Eva. — Men Baby, du kan gärna tala om det. Ni skall ju strejka till nyåret, om ni

inte får förhöjning öfver lag. Är det inte stilig, Elisabeth?

— Det låter så besynnerligt, sade jag. Bildade flickor brukar inte strejka.

— Nej, de gör inte det! sade Ewa. Men detta är den nya tiden, som bryter in.

Och vi talade hela kvällen inte om annat än strejken och utsikterna för den och om vår ställning.

Eva var eld och lågor för strejkplanen, och hon tror fullt och fast på dess framgång. Baby är litet mindre entusiastisk. Hon går ju och väntar, hon, på något roligt, som skall ta henne från Förenade Bolagen och hela kontorslifvet. Och sen ger hon blankt tusan i hur det går kamraterna, ty sådana är vi.

Det blef inte så muntert på lördagskvällen som annars, tack vare Emmy. Bara en liten försiktig boston, innan vi kom i säng.

Men den där röda lampan midt emot hade icke varit mig nyttig. Jag kunde inte sofva, jag låg vaken timme

efter timme och vandrade under tätande beklämning gamla, nötta och bittra tankevägar långt borta från Norrtullsgatan och kontoret och chefen och Remington.

Men tänk, söndagsmorgon! Och det blef morgonsol genom rutorna och klockringning från Vasakyrkan. Och jag låg och halfdåsade, trött och lycklig, som när en plåga har släppt.

Plötsligt hörde jag Eva:

— Den som är yngst får stiga upp och koka kaffe!

Och Magnhild jämrade:

— Jag skall väl inte vara yngst i dag igen! Jag var yngst i söndags.

Hvarpå jag gjorde ett hycklande försök att komma upp, men snästes af med ett »Försök inte!» och fick se Magnhild fladdra förbi dörren i nattdräkt och i fläta. Och att sedan efter nattens dystra funderingar få ligga orörlig och höra kopparnas glada slammer i köket och känna kaffearomen sprida sig ända in i rummen, var en okonst-

lad och något barnslig men påtaglig njutning.

Strax därpå satt vi som fyra hvita dufvor uppflugna kring brickan och drack oss till magsyra och prisade gudarna. Det var Ligans gudstjänst, och klockan half 12 var vi klädda.

Strax därpå kommer min lilla älskling Putte och vill ha Pegg med till Idrottsparken. Eva och Emmy försvinner likaledes åt hvar sitt håll, men Baby, som Gud bevars är bortbjuden i kväll, stannar hemma och försöker laga upp en sidenblus.

— Och kan du tro, berättar hon för mig, då jag kommer hem, att jag har haft ett helt litet äfventyr. När ni gått, ringde det i telefon och frågade efter notariens mamma. Hon är inte hemma, berättade jag, och då förklarade rösten, att han var notarien, och att han glömt sina nycklar och måste be om min hjälp för att komma in. Jag lofvade att passa på, och strax efter fick jag släppa in honom. Han presenterade sig mycket högtidligt, och

jag tyckte det var löjligt efter alla gånger jag stött på honom i korridoren i peignoir och nattfläta. Han tackade mycket omständligt, och vet du, han är riktigt älskvärd och tillgänglig. Och så är han inte så där röd af punsch som andra herrar.

— Nej, men han är blek af något annat, tänker jag för mig själf.

— Han frågade mig, om jag inte gick ut och gick sådana här vackra söndagsförmiddagar. Och han hoppades, att vi skulle göra sällskap någon dag.

— Är detta första gången en herre märker, att du finns till, Baby? sade jag. Hur gammal är du?

— Aderton år, Pegg, men jag har alltid bott i Halmstad.

Jag lade min hand på hennes krusiga hufvud och bad någon slags liten bön för henne.

IV.

Den 16 oktober.

Efter söndag blir det lätt måndag, säger Eva.

Klockan är ungefär 8, men ännu har ingen rört sig. Klockan blir tio minuter öfver, och ett stönande höres inifrån Emmys och Magnhilds sofgemak.

Det är måndagsmorgonens tragedi, som tar sin början. Den ena suckar aflöser den andras, den ena förklarar att hon är olycklig, som ligger så länge den andra, att hon är vansinnig, men ändå rör ingen på sig.

— Lär er att lida utan att klaga, flickor! säger jag och är med ett ryck uppe ur sängen.

De andra följer efter, men detta är den enda stund på dagen, då Eva är vid farligt humör. Så går det till hvarenda dag, samma brutala och för

tidiga lösryckande från sänghvilan, samma klagolåt och brådska och sedan i galopp till kontoret. Jag har hållit på två veckor, men tycker, att jag har år af samma enformiga tillvaro bakom mig. När jag hållit på några år, kommer jag antagligen att tycka, att de är som en vecka.

Jag tror, att de inte just personligen har något emot mig, mina herrar på kontoret, men att de ogillar min därvaro af princip. Chefen själf tror jag inte har några vidare principer i kvinnofrågor, dem löser han för egen del enkelt och rationellt, sägs det, men de två unga juristerna har så många flera. I dag stack vi emellan med ett förfärligt gräl, när chefen åt frukost. Det gick, som det alltid går, jag blef tystad, men inte öfvertygad.

Det gällde rätten för oss kvinnor att arbeta, och tänk, att man i våra dagar skall behöfva gräla om den saken!

Men bägge de unga herrarna, mycket unga är de förresten, hade obe-

vekligen klart för sig, att vi ingenting hade att göra på arbetsmarknaden och aldrig gjort annat än förtret där. Det var vår därvaro, som var skulden till den sjunkande äktenskapsfrekvensen. Vi tog ju rakt af med berådt mod brödet ur munnen på männen.

— Hvad vill ni då att vi skall göra? sade jag. Låta bli att arbeta?

— Ja visst!

— Skulle det gå lika bra utan oss?

— Mycket bättre.

— Om vi allesammans nu på en gång lade ned vårt arbete, skulle ni kunna rycka in och sköta både ert och vårt?

— Ja, det skulle väl vara en enkel sak.

— Hvad skulle vi göra? Skulle vi svälta ihjäl?

— Nej, ni skulle bli försörjda.

— Af er?

— Ja, vi har ju våra hem — —

— Jag har inte något hem, sade jag, och jag är fattig och har en liten

bror. Jag måste arbeta och ta hvad jag kan få, i mitt fall blir era principer så tomma och meningslösa.

Jag grät inte alls, fast jag mycket väl skulle kunnat göra det, och så kom chefen.

På middagen, när jag klädde på mig i tamburen, klef härads höfding Tyrén fram till mig.

— Jag är ledsen, ifall ni är ledsen, sade han.

— Verkligen? frågade jag. Men med det behöfver ni inte förstöra er middag.

— Vi sade visst något, som sårade er vid frukosten.

— Om ni säger, att ni sade något med syfte att såra mig, så träffar ni rättare, svarade jag med ryggen åt honom. Sådant där har jag dresserat mig till att kasta af mig. God middag.

Nu hoppas jag, att han inte försöker allt för snart med mig igen. Han ser förresten ut att vara en snäll gosse

och att han har en krass uppfattning af kvinnan, tycks han inte kunna rå för, eftersom alla män har det. Jag har bara träffat på en, som uppskattade mitt människovärde, och han gjorde det inte heller.

Baby brukar komma till hushållsskolan samtidigt med mig, men i dag uteblef hon, och jag måste äta ensam. Boskapen utfodras vid små bord, och det är så fullt, att det alltid står några hungriga djur och väntar på ens plats. Man ser ofta kotterier, men lika ofta enslingar, som jag, och alla sitter vi och försöker studera hvarandra, medan vi väntar på pepparotsköttet. Det är unga och gamla, mest kvinnor och mest gamla. På mig verkar de som sorglustiga framtidsvyer, dessa typer för en löjlig ålderdom utan värdighet, lika frånstötande antingen den myser af en urblekt och torftig förnöjsamhet, när kåldolmarna ställs fram, eller den knarrar småaktigt och gnatigt vid enahanda syn. När jag blir gammal och utan hem och barn att se om mig, skall

jag koka mat i kakelugnen och gå ut i skymningen. Jag måste tänka, apropos gammal, på hvad Putte sade i går:

— Hör du Pegg, det vore allt spralligt, om du gifte dig snart.

— Tycker du inte jag kan vänta litet än? frågade jag förvånad.

— Sällan, Pegg, då kommer du på öfverblifna kartan.

— Hvad har du fått det från?

Pojkarna sa så i lördags, när du hade varit uppe med mig. Men de trodde inte du rådde för det, för det är inte så godt att haffa en karl, när man inte är en mässingshäkta.

— En — hvad för något?

— En jänta med storkofvan, begriper du inte det?

Putte, Putte! Af barnen får dårarna höra sanningen.

Jag tror, att Ligan förstår, att jag sliter en smula ondt i början, som Eva förutsade. Ingen säger något, men de är alla så vänliga. I kväll, när jag kom hem, satt Eva på golfvet med

Fröding i handen och vaktade spritköket. Det skulle bli extra kaffe, och jag tror, att det var lite för min skull. Här är kommunismen genomförd i praktiken. Allt mitt är Ligans och tvärtom, och den som händelsevis är stadd vid kassa hjälper med glädje de andra, om de icke är det. Och det är de i allmänhet inte. Vi är fattiga men stolta.

— Låt oss tala litet illa om vår nästa, sade Eva då kaffet var färdigt.

— Nej, sade jag, låt oss i stället tala om våra chefer. Hur är det med din, Eva, är han inte — —?

— Kär i mig, jo visst! Det är en egenhet hos mina chefer. Jag har varit på alla möjliga kontor, men nästan öfverallt har det varit någon, som velat kyssas i nacken. Så tog jag då det här på begravningsbyrån, för jag trodde att i ständigt närvaro af döden . . . Men den här är den värsta.

När jag erinrar mig allt i den vägen jag varit med om och så tänker på min stackars gamla pappa, som

inte ville låta mig gå utan förklåde med en stadgad barndomsflirt på en kyrkokonsert hemma i Linköping i somras — Händels Largo du förstår och så vidare — ja vet du, då vill jag både skratta och gråta. Och när vi sedan superade på stans automat — smörgås och mjölk — inspirerade honom detta företag till en hel liten broschyr i sedlighetsfrågan. Min stackars lilla pappa, du skulle bara ana!

— Är han aldrig här uppe? frågade jag.

— Jo, en gång, förra våren. Han besökte då min chef för att »höra hur min dotter skötte sig» och be gubbkräket kan tänka ha litet faderlig omsorg om mig.

Och chefen höll sig allvarlig och bad pappa vara öfvertygad om, att han kände sina skyldigheter mot de unga flickor, han hade i sitt arbete.

Men dagen därpå hade jag en ny och kärkommen anledning att ge honom en örfil i korridoren. Hvilken dråplig landsortsfysionomi du sätter upp,

Elisabeth! Men vänta du bara, du får nog känna på, du också. Du är ju Ligans skönhet.

Och så fick hon tag i dragspelet och sjöng så det ekade:

»Alla har vi skulder, alla har vi skulder,
ingen har sin oskuld kvar.»

— Nej, men *Eva!* sade Emmy strängt.

— Å, sade Eva, jag glömde dig alldeles.

— Och Baby, sade jag på försök.

— Har du sett, hvad Baby har för sig, frågade hon tillbaka. Hon kom hem för en halftimme sedan och smet in i köket, och jag är viss på, att hon i tysthet arbetar på att få bort den alla rysligaste smörjan af sina skor och kjolar. Det har aldrig händt henne förr än i går, men då såg de ut som den lerklump, hvaraf vår Herre danade Adam. Kan du räkna ut, hvarför älskande par alltid drar i väg, där det går öfver galoscherna?

— Är det notarien? sade jag.

— Ja och djurgårdspromenaden.

Men hade Eva verkligen rätt i, att jag skulle få känna på något nytt?

Kan det bli annat än den gamla visan med ett nytt namn?

V.

Den 20 oktober.

Baby fyllde år i går, och fast det kom mycket olämpligt i slutet på månaden, hade hon kafferep för ett halft dussin af sina bästa vänner på F. B. Och Ligan salade till ett paraply med röda rosor i bården, till hvilket jag skref verser, där jag krampaktigt rimmade på notarie. Men hon bar hela dagen en ros i skärpet och en lyckoglimt i ögat, och båda delarna var från honom.

Vi hade ett bestyr att få allt i ordning. Baby och jag skyfflade ned ett par köttbullar på Vasaautomaten, och

sedan gnodde vi i bagarbodar och frukt-butiker, hvarpå vi tog sats och störtade uppför trapporna. Halfvägs mötte vi Eva, som slutar tidigare, i handen bar hon två stora pillerburkar, som rymt 500 Blands järnpiller, och hon förklarade, att hon skulle köpa grädde från magasinet. Men hon påstod, att hon sköljt dem i två varma vatten.

När vi kom upp, ramlade vi öfver Emmy, som tvättade golvet i tamburen, klädd i pincenez. Eva hade redan satt i blommor, och så dukade vi så fint vi kunde, fast själfva fick vi dricka i blomstervaser, och inte kunde gästerna begära att få en hel sked hvar. Brödkorgen var en upp- och nedvänd lampkupa med servett i, men, som Eva sade, man får ta skeden, dit man kommer. Det är bara att kalla det att lefva bohême, då blir det genast finare än kristallskålar.

I all tysthet hade jag gått och varit litet rädd för Babys fest, ty ett halft dussin oblandade damer och där-utöfver brukar verka mycket nedtryc-

kande på mig. Men det var inte farligt med de här. Det var som en orkan, förstås, då de kom uppstörtande alla sex och de dånande bränningarnas skum bröt sig kring Baby, men de var rara och enkla och glada, och endast ett par verkade fruntimmer. Ibland måste jag gå afsides och hvila öronen, men på det hela taget gick det förträffligt.

Baby var näpen som värdinna med sitt vackra, ljusa hår, sina mjuka, rosiga kinder och sin lilla hvitt-förklädes-huslighet. Och alla sade:

— Du skulle vara gift, Baby, så här passar du bättre än på F. B.

— Ja, men tror ni då, jag får den jag vill ha? frågade Baby, alldeles som om de skulle kunnat se in i notarien och framtiden.

— Nej, Baby, sade jag, man får aldrig den man vill ha, men man kan möjligen få den en annan vill ha, och det är lika bra, nästan bättre.

Från detta var öfvergången omärklig till herrarna på F. B., och då måste

jag gå ut i köket ett tag, där jag satte på en panna vatten för att diska.

Där uppsöktes jag af en af Babys gäster, en lång, benig en, äldre än de flesta, som tagit sitt parti och blifvit humoristisk, så att hon blef bjuden med därför.

— Hon är socialast intresserad af oss alla, hade Baby förklarat för mig, och grälar alltid på oss för att vi inte har några allmänna intressen. Hon säger, att man bör göra sig mogen för rösträtten, men hon har nog aldrig varit ung och sådant (med sådant menar Baby älskog). Baby tror, att det sociala kommer med åren, och jag säger, att det vore väl, om så vore, för då kunde man ha hopp om henne också. — Nej, jag har tänkt gifta mig! svarar Baby, och det finner hon vara logik, som det också är.

— Fröken tycker visst inte heller om, sade den humoristiska, att höra på, hur de talar trams därinne.

— Kanske inte, sade jag, men om ni ville hjälpa mig att torka disken,

skulle jag sätta mycket stort värde på det. Så lämnar vi dem en stund åt sitt öde.

— Man kan helt enkelt inte lämna massorna åt sitt öde, sade hon, de måste undervisas. Ja, de har naturligtvis redan pekat ut mig såsom den, som blifvit socialt intresserad såsom sviter af en olycklig kärlek. Så ni vet, att det är jag, som ifrar för sammanslutning och strejk till nyåret. Kan ni åstadkomma något oerhördt musikaliskt oväsen?

— Ja, på dragspel.

— Har ni emot på att ta upp en liten sång, så får jag sedan säga några ord, det passar så bra här, i en liten utvald och pålitlig samling.

Ja, det var jag med om, vi tvingade dem att tiga med Arbetets söner, hvarpå den humoristiska steg upp på en stol och talade:

— Ja, små flickor, här sitter ni nu och jollrar om våra kassörer och ingenjörer.

Någon hviskade ironiskt: rönnbären!

— *Är* sura, ja, inföll hon torrt, jag har smakat dem. — Men tänka på att på allvar förbättra er ställning med annat än äktenskap och andra lotterier, det vill ni *inte*. Ni har ingen samhällskänsla, nej, och ingen känsla för er egen *värdighet*. Ni uppröres inte öfver den orättvisa man begår mot oss, då vi får ungefär hälften så stor lön för samma arbete, nej, inte samma, för vi hinner vid Gud mycket *mera*. (Du pratar, tänk på kassör Svensson, ä, *Svensson* o. s. v.) Det är ett lätt-sinne begriper ni (handen i bordet), och det är rätt åt er, att ni har det som ni har det. Men i alla fall kan jag inte låta bli att försöka sätta lite förnuft i er. På nyåret kommer vi öfverens om att på en gång begära 200 kr. förhöjning och en timmes kortare arbetstid. (Du är galen, det tror du går, direktören kör ut oss — —.) Går sa' ni, nej, det går inte, naturligtvis, *och då gör vi strejk!* (Hvad ska' vi då lefva på? Våra besparingar kanske?) Ja, fortsatte hon utan att låta sig be-

komma, på våra besparingar och så vädjar vi till alla andra kvinnliga kon-
torister och ber dem hjälpa oss. Det
skall gå, om vi är eniga! Men ingen
får bli förrädare!

Och så klef hon ned från stolen.

Men nu voro de andra i tagen, och
efter fem lättvindiga minuter var ett
strejkköfbund bildadt, med den humo-
ristiska som ordförande, och hvar och
en betalade 1 kr. till strejkkassan. Då
turen kom till Emmy, drog hon sig
undan och ville tänka på saken.

— Jag tycker vi har det rätt bra
som vi har det, mumlade hon, för res-
ten orkade jag inte följa med riktigt,
ni talade ju alla på en gång. *Och så
har man ju inte så långt kvar.*

Strax därpå gick de, och när vi
kände efter, var vi dödströtta allesam-
mans. Men vi fortfor hela kvällen att
skrika till hvarandra, som om det gällt
att öfverrösta Niagara.

VI.

Baby och jag är ute och går på kvällen. Egentligen ville Baby alls icke gå med mig, men notarien har nattvakt. Den historiska novemberdimman ligger i dag som i går och alla dagar öfver staden. Det är inte den där täta, sega, ogenomträngliga, som gör vandringen på gatorna till ett äfventyr med ständiga öfverraskningar, det är en äldre, slapp, gråtmild dimma, i hvilken jag åtminstone inte vinner mina segrar. Den obeskrifliga ältan på gatorna smyger sig kvinnligt mjukt och smeksamt uppåt kängskaften och klättrar lekfullt i små stänk uppåt kjolkanterna och hvad därutöfver är, och man blir trött och tung — när man inte är kär, som Baby, förstås.

Baby är förtjusande, men det vet hon inte. Här går vi alla andra så här dags på dagen med raka lockar

och krokiga ryggar, men hon är lika krusig och spänstig som på morgonen.

Hon tar min arm och talar, med afbrott endast vid de bättre bodfönstren, om notarien. Han flirtar målmedvetet med henne och har fångat mitt hjärtebarns hjärta. Medan hon talar, går jag och undrar längs hela museikajen, hur det skall sluta. Jag märker nog, att hon tror på tre rum och kök i Vasastan, och jag näns inte säga henne, att jag tviflar. Ju äldre jag blir, dess lättare är det att veta saker och tiga med dem, och mina erfarenheter trugar jag på ingen. Men jag måste småle litet tyst och trött i dimman åt att i Baby iaktta Mig själf, som också en gång icke aktade för rof att gå omkring och tala vidt och skrytsamt och förälskadt om min första Någon. Han var just icke notarie, och den här har smakfullare halsdukar, men någon annan skillnad ser jag inte.

Jag finner hos Baby, som hos mig själf en gång, en orörd och oskym-

fad skatt af ömhet, af stolt och ödmjuk, luftig och genomskinlig kärlek, blandad med en något mystisk andakt, som hos ett litet helgon, som ännu icke vet, hvad som bor i hennes själ och kropp. När jag så tänker på, hur det går med allt detta, vämjes mitt hjärta. Och jag, som aldrig är sentimental, då det gäller mig själf numera, blir det inför Baby. Ty hon är litet för god ännu för en portgångsroman och skeppsholmsflirt bland hundrade andra.

Vi stannade vid Skeppsholmsbron och såg de sömniga, suddiga ljusen på Söder liksom genom en hinna, så vände vi, och jag blef bara tröttare och tröttare. Vid Karl XII:s torg bjöd jag på spårvagn med öfvergång — ett brott mot principerna, men det är så långt och uppför till Norrtullsgatan.

I vagnen träffade vi på en af Babis kamrater från F. B. — som man alltid gör i spårvagnarna — och henne tog vi med oss upp till Ligans håla. Den har för resten blifvit en sam-

lingsplats för våra hemlösa vänner, däribland ett par älskande, som Eva tagit hit och beskyddar, och det är alltid min hemliga fasa, när jag går hemåt, att de skall vara där, ty då är det inte fråga om annat, än att vi får hålla till i köket. Men den fördelen är det då, säger Eva, då jag knotar, att vi inte behöfver elda så mycket, eftersom »luften är het af kyssar», när de går sin väg.

I dag var det mycket riktigt folk också, manfolket var gudskelof gånget, men flickan skulle vara kvar en stund ännu för att hämta krafter att se sin inackorderingstant i ögonen.

Emmy låg och var sjuk och såg ut som döden igen, men nu bryr jag mig inte om att bli förfärad längre. Jag vet ju ändå, att hon skall vara först klädd och färdig för kontoret af oss alla nästa morgon.

Eva satt och knådade på något, som hon påstod skulle bli en vinterhatt, men när vi kom, flög hon upp

och påstod, att vi skulle elda en brasa och utbyta tankar.

— Vi har hvarken ved eller tankar! sade jag.

— Jag har själfmordstankar, om det duger! sade vår sistkomna gäst och ramlade ned på Emmys ottoman.

— Är du ute och ser på rum igen, stackars Gerda? sade Baby.

— Nej! sade Gerda. — Jag är ute och luktar på inackordering, det är mycket värre. Jag vill inte bo ensam mera...

— Du anser, att det medför för många frestelser?

— Nej! sade hon. — Det medför alldeles för litet frestelser. Och därför skall jag flytta till 1 december. Men ännu vet jag inte, hvar jag skall luta mitt hufvud.

— »Min älskade, ditt hufvud lägg intill mitt hjärta sakta...»

Baby deklamerar Levertin på fullt allvar.

— Ja, vet ni flickor! sade Gerda ogeneradt. — Något sådant måste

göras! Inackorderingsprisen i Stockholm är bestämdt beräknade för flickor med biinkomster. Å, jag har varit på så många ställen, ett, två, tre bara i dag. Och nu skall ni få höra... en cigarrett? Nej, fröken Elisabeth är då för hygglig! — På första stället kom ett smutsigt, ölångande, obeskrifligt väsen emot mig, och i fonden öppnades en dörr och släppte ut skrik och skratt och glada änkan. »Jag hade sett en annons», jaha, och så fick jag se rummet, det var inte illa och priset 80, och »jag skall tänka på det till i morgon».

Efter att ha hämtat något mod på en automat, stegade jag till en adress på Östermalm, ett af de brunaste och respektablaste husen på en af de mest uppsträckta gatorna. En hvassnäst och kjolig asket öppnade, jag kom in i en östermalmstambur, af den där sorten, som för ögonblicket gör det så lätt för en att försaka denna tillvaron och vända sig mot den nästa. Mot mig strömmade en doft af flott

och sedlighet, som borde gjort det mycket enkelt för mig, om jag kommit att bo där, att försaka andras kött, samt djäfvulen och världen dessutom. Ty ni skulle sett rummet! Kan ni tänka er drottning Isabellas linne, dagen innan mohrerna blef utdrifna ur Spanien? Och möblerna såg trots sedligheten ut, som om de blifvit prostituerade af allt det lösa inackorderingsfolket i Stockholm.

Medan hon talade, iakttog jag fröken Gerda. Hon hade krupit upp i ottomanen som en katt, och det var stil på henne. Hon var väl klädd och kammad, ansiktet var litet groft men vackert med starka färger, och det var endast vid ogynnsam belysning man såg de trettio åren.

— Skall ni ge svar på sedligheten i morgon också, frågade jag.

Hon vände sig mot mig för att replikera, och jag såg en glimt af öfverdåd i ögonen.

— Nej, sade hon. — Jag sa' att jag inte tålde bo åt norr. Då bedy-

rade hon, att det var söder, men det håller jag för otroligt. Jag har varit på ett par ställen till, där det var badrum och kostade 125 och 130 kr. i månaden. Som jag har nitti i lön och aldrig får mer, går det förträffligt ihop eller hur? Det blir väl det att jag hamnar på S. S. B. B.

— Skryt lagom, sade Eva, tror du det är så lätt att komma dit då.

— Jag tänkte just föreslå, att ni skulle skaffa er en älskare, sade jag.

Baby och fästmän hajade till, vi andra skrattade.

— Jag skulle bara gjort det för länge sen, sade fröken Gerda med en vårdslös gest. — Hvem tror ni har tackat mig för att jag gått här tills jag blifvit 30 och mer och varit så himla sedlig, som hjältinnorna i Marie Sophie Schwartz' romaner?

— Ja, inte männen, sade jag.

— Och inga andra heller, tycks det. Jag kan ju inte få en inackordering mer för det.

— Nej, anmärkte Eva, som prof-

vade sin hatt framför spegeln och flirtade själfbelåtet med sin vackra moitié i glaset. Du kan ju inte ens komma in på Änkhuset eller Fristad.

— Å, fröken kommer nog att gifta sig, när den rätte kommer, sade fäst-mön. (Så säger de alltid.)

— Kära ni, sade Gerda, den rätte har varit här så många gånger, men han har fått gå igen.

— Det förstår jag inte, sade Baby blygt. Om det vore någon, som jag älskade helt och fullt, skulle jag följa honom hvad jag än hade för händer.

— Men tänk om du höll på att tvätta håret, Baby, barn, sade jag blidt.

Baby fick stora fuktiga ögon, och jag ångrade mig djupt, men Gerda inföll taktfullt, vänd till Baby:

— Vi hade ingenting att följas åt på, Baby. Ingen af alla de rätte hade en båt, som kunde bekvämligen bära mer än en, och så fick det förr vara.

— Man skulle ge de unga männen de höga lönerna, så att de kunde ta sina flickor i båten. Sen kunde de ju få

mindre och mindre i stället för tvärtom. Då sluppe vi ro i vägen för hvarandra.

— Och stjalpa hvarandra.

— Och slåss med årorna. Ja men det är verkligen en tanke. Hvad du är klok, Eva. Så synd, att du har så relativt litet inflytande öfver världsordningen!

— Ja, i så fall kunde det vara någon framtid med att vara sedlig, sade Gerda. Tänk, det retar mig så jag kan dö, att jag varit så rädd om mig, att jag endast motvilligt och sällan gifvit en kyss åt en man, som jag inte trodde jag skulle kunna gifta mig med ofvanpå. — Ja det är sant, om ni tror mig eller ej. — Detta sista till svar på något klenroget i mina munvinklar.

— Då har du allt haft bra tråkigt i dina dar, sade Eva rakt ur hjärtat. Har du inte önskat, att du varit man?

— Jo, kvinnor får vi ju inte vara.

— Den stora skillnaden är den, sade jag, att när en manlig kontorist

är trött af dagens arbete, går han ut och gör af med ett par sedlar på sina nöjen. En kvinnlig kontorist i samma predikament stannar hemma och tar ett aspirinpulver.

— Så har det varit, sade Gerda, men det skall bli annorlunda. Nej, nu måste jag gå, flickor! Jag skall ringa till er, när jag får en älskare. Hvad har ni för nummer? Fast det glömmet jag, förstås!

— Det är detsamma som Din klara sol går åter upp, plus vers 3 i psalmboken, sade Eva. Jag följer med dig, för sockret är slut.

Jag såg nu att Baby var blek och tillintetgjord och sade:

— Hon menar ingenting med det, älskling!

Men jag är inte säker på den saken.

Vid trettio år gör en kvinna mer eller mindre lätt hvad hon skulle fördömt vid tjugo.

VII.

Söndag, jag har glömt daton.

Jag gick hemåt från den obligata söndagsmiddagen hos farbrors på Strandvägen. Min kusin Görel hade varit förfärligt trolofvad, jag hade uthärdat henne i det längsta, men då hon sade, att hennes fästman aldrig älskat någon annan än henne, gick jag, under förevändning att Putte måste läsa sina lexor. Karl'n hade ju i somras inför allas våra ögon varit djupt förälskad i en vacker fru med ett förflutet.

Sådant kan man stryka öfver, men man skryter inte mot bättre vetande.

När jag lämnat af Putte hos hans tant, styrde jag vägen hemåt. Jag tyckte det var skönt att veta, att där skulle vara mörkt och tyst och tomt. Jag skulle krypa hop i ett soffhörn tillsammans med för-25-öre-karameller och drömma, att jag var en gammal kvinna, som hade lifvet bakom sig.

Staden låg insvept i biograflykt och luktade dåliga cigaretter. En tom begravningsvagn sneddade öfver Röd-bodtorget. Jag gick Drottninggatan uppför och blef antastad sex gånger mellan Fredsgatan och Kungsgatan af Stockholms hjältar och riddersmän. Den sjätte var chefen, men han fann sig utmärkt och sade, att han känt igen mig på långt håll.

Det är något obeskrifligt med chefen. Inte bara det att han är en stor och glad syndare, men det att han hos mig verkar en sådan lust att vara så förtjusande och förledande, som han skulle vilja ha mig. Ibland kan jag tänka: »ack om jag kunde gå vackrare klädd än den vackraste för att lägga honom på knä för mig, om jag hade kjolar, som rasslade som ett lågt skratt, små skor från Sjöbergs att förälska sig i och spetsar och plymer och tvålar för 25 kronor stycket.

Då skulle han älska mig »

Då — —

Han stannade och började prata.

Han såg inte alldeles så bra ut som vanligt, men snällare och litet ledsen. Och när en man är det, måste han ögonblickligen tala om det för en kvinna helst under de 30.

— Vet fröken, sade han, jag är nedstämd och känner mig ensam och i behof af sympati.

— Jag ser det, sade jag.

— Gör ni? Ja, jag kunde tro det. Vill ni inte vända om och gå neråt med mig? Jag kan behöfva ha någon bredvid mig, som alltid är glad och pigg, annars kan jag inte plöja genom stan denna rysliga kväll med behållen yttre och inre jämnvikt. Tänk att jag tror, att ni kunde känna er harmonisk om ni än vandrade Drottninggatan en slaskig söndagskväll.

— Ja visst, sade jag, för jag tyckte inte mina stämningar och lynnesskiftningar angick honom.

— Men i själfva verket finns det något som heter söndagsleda, sade han undervisande.

— Gör det? sade jag.

— Vet ni inte det?

— Har icke råd eller tid och vill inte heller, sade jag käckt. (Ty det är en kvinnas bästa trumf att vara svag, när mannen är stark och att, när han tillåter sig att visa sig svag, låtsa sig starkare än hon är).

— Ja, men hvad tänkte ni på innan ni mötte mig, när ni gick så där ensam och inte hade något att mota tankarna med?

— Å, sade jag tanklöst, jag tänkte bara på hvar jag skulle få en bra och billig kavaj åt min pys till julen.

O, himmel, då såg jag vid en lykta, att han trodde jag hade ett barn, och att Putte var ett felsteg af mig, men inte ett ljud kunde jag säga, och han anmärkte, att det var smutsigt på gatorna.

Men medan vi hasade nedför Hamngatan, fick jag plötsligt syn på det skämtsamma i saken och kom i ett för mina begränsade tillgångar tämligen jäkligt humör.

Han föreslog tavernan, tyckte väl

att den passade för situationen, och jag gick med, hemligt leende i min själ.

Vi fick vin, och öfver glasen och den smalhalsade buteljen hängde hans blickar vid mitt ansikte, förmodligen af intresse för mitt förflutna. Hans synbara ifver förvånade mig, den verkade, som om han aldrig sett en bättre flicka med ett felsteg förr.

Han drack rätt mycket, och under de timmar, som följde, fick jag en djup inblick i hans ölsinne. Barometern stod på känslsamhet redan från början, och han talade mycket vackert om Tillvarons Gåta och Lifvets Korthet.

— Hvad ni förstår bra, sade han efter en stund och skrubbade stolen litet mera åt mitt håll, så jag sade:

— Hvad är klockan; ska vi inte gå?

Gå, inte, tvärtom, vi skulle dricka mera. Det var något lugnande med mig, och om vi varit ensamma skulle han lagt sitt hufvud mot min axel som ett barn. (Han kan ju försöka under kontorstiden.)

— Det är så otryggt numera i världen, sade han, med den tomma himmelen, och ingen där att förbjuda en något för ens eget bästa.

Jag frågade, hur han visste att himmelen var tom.

— Nej, det vet jag inte, svarade han, men hvad jag vet är, att »hissen är tills vidare afstängd», som det heter.

— Ja, så får man gå trapporna. — Och på det viset höll vi på.

Gud skall veta, att jag icke sade några djupsinniga saker, jag satt mest bara och smålog så världsvist jag kunde. Men när vi skildes, stod han länge och tackade mig, för att jag gifvit honom en sådan trygghet med min närvaro.

— När ni, sade han, blir gammal en gång, blir ni en af de där litet fetlagda matronorna, som alltid finns hemma, när man söker dem, och som sitter i en stol vid fönstret och ler mot människorna och ger råd, men bara när man ber om. Då det händt något ohyg-

ligt, då man mördad, då man inte vågar vara i sitt eget sällskap, då tänker man först på er och går raka vägen och lägger sitt hufvud i ert knä. Ni stryker då öfver håret och säger: Stackare, gråt; jag ser att du har det svårt, men nu skall vi tänka ut hvad som är bäst att göra.

Jag var förfärligt förvånad öfver chefen; nog att jag sett många män i deras sentimentala stunder, då de är värre än någon af oss, men jag hade inte trott det om min härads höfding. Naturligtvis var jag också smickrad, men jag skulle uppskattat honom mera, om han icke druckit så mycket af Bellios vin.

Det var ju rätt sent, när jag kom hem, så jag gick tyst. I Babys och Emmys rum såg jag från korridoren ett ljus fladdra mystiskt af och an, och när jag kom i dörren, mötte mig en rörande syn.

Baby i utslaget hår, i underkjol och ett litet hvitt spetslif dansade tyst och andäktigt boston med en tänd lampa

i ena handen, som hon log mot och gaf ögon — o, kvinna, kvinna — — —!

Jag stod tyst och tänkte:

— Sådan var min själ, när jag började — — —

Faktiskt måtte jag blifvit litet nervös af att spela tant åt häradshöfdingen, ty jag kände tårarna, men då sade jag:

— Hm, Baby; du har då fått en eldig kavaljer.

Baby kom emot mig utan att släppa lampan:

— Kan du föra då?

Jag nickade.

— Ser du, sade hon, det är så bra för att få in det mjuka och glidande, som skall vara i boston, jag är med i notariens klubb nu, och vi dansar om tisdag.

— — —
Vår värdinna har rest bort på några dagar för att öfvervara ett barnbarn, och detta har gifvit anledningen till en snabb och i mitt tycke rätt lycklig upplösning af Babys lilla kärlek. Det

var just på söndagskvällen det hände. Vi hade kommit i farten att dansa boston och roade oss oskyldigt till dragspel. Men då vi äntligen dansat slut, för hvarje nytt hvarf allt lättare klädda, och kommit i säng, hörde jag i nattens tystnad notarien komma hemsmygande i sällskap med en kvinna. Hans rum gränsar till min vägg, så jag tyckte det var, som om jag haft dem i rummet. Medan tiden led, glömde de all försiktighet, och i fyra timmar låg jag vaken, snärtad upphörligt öfver hela kroppen af råa skratt och uppblossande utrop och hyssningar.

När hon gått, fann jag, att Eva låg och småsvor, och jag hörde några vilda och förvirrade fraser om »lika gärna spårvagnskuskar och bryggardrängar
— — —».

— Snälla Eva, sade jag till slut, dämpa något din indignation. Du uppstår bara att väcka Baby.

Men Baby var vaken. Ja, Baby var för första gången vaken i sitt lif, och

jag, jag sade, medan Eva tände ljus och mördade mig med blickarna:

— Baby, sådant är lifvet, du skall icke bry dig om det.

— Han behöfde åtminstone inte dragit det där hit, snyftade Baby; nu kan jag väl inte dansa boston om tisdag.

VIII.

Den 4 december.

Det går onödigt fort mot julen. För att klargöra den ekonomiska situationen utfärdade Eva i går ett cirkulär af följande lydelse:

Ligan kallas till sammanträde lördag afton för att rådgöra om angelägenheter af inre politisk art.

Vi samlades tidigt och mangrant. Ordföranden, Eva, låg på sin ottoman. Emmy satt rätt upp och ner och jag i ett soffhörn med Babys lilla hufvud

i mitt knä. Medan jag strök hennes lena lockar och heta kinder, undrade jag vid mig själf, hvilket slag af aktion notarien själf skulle adoptera, sedan nu Baby mankerade honom i bostonklubben i tisdags. Orkar han med att fullfölja anfallsplanen och skrida till att uppträda som en sjunkande ungeherre, som räcker ut handen efter den räddande ängeln, eller skall han rycka på axlarna och dansa boston med en annan? Jag önskade naturligtvis det senare, men undrade om jag behöfde förbereda Baby på den förstnämnda möjligheten.

— Behagar de närvarande besluta att vi släcker lamporna innan vi skrider till förhandlingarna? sade ordföranden. Fotogenen har stigit.

Förslaget gick igenom utan svårigheter och när det ögonblickligen realiserats, fortsatte Eva:

— Jag har utlyst detta sammanträde, för att vi skall kunna vara i tillfälle att se nöden rätt en face i ansiktet. Till att börja med: hur många dar är

det kvar på månaden? Tjugosex. Ja, de trettio sista dagarna är alltid de värsta, som hvar och en vet.

— Till det dagliga franskbrödet räcker kassan nog, sade jag, men det obehagliga med den här månaden är att det är jul, och då får man så oförskämda pretentioner. Och jag har Putte, flickor! Det har inte ni.

— Vi önskar vi hade, sade de alla på en gång, och jag måste rusa upp och kyssa dem.

— Vi kan väl spara litet nu till den i förväg, sade Emmy. Jag har alltid tyckt, att det är onödigt med smör, när det finns så utmärkt margarin.

— Pellerins margarin är bäst, men köp alltid Zeniths, sade Eva med en liten darning i rösten. Tycker du inte, att vi skall köpa gammalt bröd också?

— Det gör vi ju alltid, när det finns, men för det mesta går det åt på dagen, svarade Magnhild och Emmy.

— Nej, det är inte sättet, sade jag, det förslår mera att skaffa extra inkomster. Hvem har något att föreslå?

— Ligan har sedan urminnes tider brukat sy fina arbeten och ställa till små olagliga lotterier, sade Eva. Vi skulle bara ha börjat förr, men det är så godt vi startar med detsamma. Om vi ändå tänkt på det litet tidigare, så kunde vi ohelgat hela hvilodagen i morgon och hunnit ett långt stycke.

Jag sade, att jag hade tänkt få märkning från Nordiska kompaniet och så ta extra arbete igen på byrån ett par timmar hvar eftermiddag.

— Jag vill sy riktiga julklappar och ge bort, sade Baby litet ömkligt.

— Baby har farliga tendenser, sade Eva, men man förlåter henne för hennes stora ungdom. Förresten, liten, tillade hon listigt, har notarien redan tre soffkuddar, en blå och två gröna.

— Å, visst inte! — Baby for upp, ifrig och indignerad. — Han har bara en liten gul, ful, gammal — — —

— Jaså! sade vi menande och all-

varligt, och Baby sjönk plötsligt ihop till en liten skrynklig hög på golvet, letande sig en springa i golftiljorna att försvinna igenom.

— Seså, sade Eva, nu förklarar jag sammanträdet upplöst. Tänd, Baby, jag skall stoppa mina vantar.

Hon hade icke behöft vara finkänslig, för i detsamma ringde det på tamburklockan.

I tanke att det var Putte, rusade jag gladligen ut för att öppna.

Jag höll på att ramla baklänges då jag fann att det var min förlofvade strandvägskusin beväpnad med fästmannen, som är lärare och aldrig älskat någon annan. Jag har då inte blifvit så förvånad, sedan den dag, då jag upptäckte, att han samtyckte till, att hon ville ha honom. Vid ljudet af deras röster dunstade flickorna in i det inre rummet, och jag fick in mitt främmande och placerade det i soffan midt framför: Män må icke under någon förevändning taga plats i damkupé. Men det roade inte ho-

nom, så det märktes att det gått långt med honom; de skall gifta sig i nästa månad. Vi hade förfärligt tråkigt, och Görel och jag tänjde i det oändliga på hennes äktenskaps G, d. v. s. märkningen af utstyrseln. Jag frågade, om hon ville ge mig beställningen för gängse betalning, och då märkte jag, att hon hade tänkt sig att jag skulle hjälpa henne gratis och för äran. Hon har själf så litet tid, se, att ägna åt saken, hon går på adliga husmoderskursen. Hon visade mig ett urklipp ur en tidning om spelprinsessans utstyrsel — ser du, så skulle man ha det. Jag tänkte på vårt gamla bröd och Zeniths margarin och socialistnade till, och just i detsamma kommer Eva in, den raringen.

— Å, förlåt, är här främmande? Jag ville höra, Elisabeth, om du visste hvar den där brödpåsen är, där jag gömmer gamla brödkanter att ge djuren på Skansen? Jag tänker gå dit i morgon.

Jag gaf fästmannen och Görel en liten

blick; han bara stirrade på Eva, som var mycket näpen, som alltid, med sin lilla mjuka figur och sin rosenbladshy, men Görel stirrade på honom.

— Snälla Eva, sade jag tydligt, har du frågat Magnhild? Jag vet, att hon inte haft några vidare pengar den senaste tiden, sedan hon halveslade sina kängor.

— Har hon ätit upp dem? Näja, det fick hon så gärna, svarade Eva utan att ändra en min; jag hade ju sparat åt små hungriga djur i bur, så det kan komma på ett ut.

— Svälter ni? frågade fästmannen intresserad.

— Nej, det hör ni ju att vi inte gör, sade Eva, så länge brödkanterna räcker — — —

— Men, Sven lilla, de bara skämtar, kysste Görel fram och körde hufvudet in mot hans axel, så att en af plymerna kittlade honom i ansiktet.

— Görel, sade jag strängt, det är på tiden att du får veta, att icke hela svenska folket halvesular sina kängor i

Frankrike som du och moster. Jag tycker verkligen, att när du har en fästman, som konfirmerat en småprins och gifvit ut ett psalmboksförslag — —

— Bästa Elisabeth, sade fästmannen och såg på Eva, medan han talade, sedan när är du socialist?

— Sedan jag började försöka försörja mig själf, sade jag.

— Därför skall icke heller kvinnor försörja sig själfva, afgjorde han.

— Mycket riktigt, inföll Eva och nöp mig oförmärkt i armen, de skall ägas af en man, som är deras husbonde och herre.

— Jag skulle, sade jag och nöp tillbaka, vilja föreslå, att de, i stället för att ägas af en man, ägdes af ett motsvarande antal män.

— Ett acceptabelt sätt att lösa kvinnofrågan, sade han och klappade sin privata lösning i ryggen.

Eva och jag gaf hvarandra ett tecken i skydd af Görels plymer, och så lockade vi honom ut på hal is. Under Görels uppriktiga beundran höll

han ett lärorikt föredrag om den plats, som kvinnan på grund af sin speciella och nyckfulla begåfning enligt försynens mening borde inta i skapelsen.

När de gått, höll Eva en föreläsning och härmade honom storartadt, och för hvar gång hon efter en attack på kvinnan med basröst sade sitt: »Men det finns undantag» med en trösterik gest, som sammanfattade oss andra, fick vi verkliga skrattattacker. Baby påstod, att hon blef trött i munnen.

IX.

Dagen före julafton.

Det var en tid i mitt, lif innan jag nått upp till de tjugo, som min stora sorg var, att det aldrig hände mig något. Jag gick omkring i spänd

undran, hvarje möte på gatan, hvarje bud med ett paket, hvarje brefbärare med post skulle föra med sig det väntade, det anade och oanade.

När ingenting kom, blef jag ängslig och tänkte: skall jag tråka igenom hela mitt lif i en grå ledsamhet, skall min bok ha bara hvita blad? Ack, sedan dess har jag haft nog och öfver nog af livvets äfventyr. Jag har slutat att räkna dem nu.

För rika människor passar julen, den gör dem ännu rikare, men de fattiga gör den blott ännu fattigare, när den affekterar dem alls. Men julen kommer till onda och goda med sina kraf, och vanan att lyda gör, att man tänder ljus och ger hvarandra presenter och ser glad ut, alldeles som om ingenting annat vore möjligt.

Medan den kom närmare och närmare med jultidningar och annonser och rengöring och allt det där, fanns det ögonblick, då jag tänkte: Jag vill sitta i mörkret och trotsa mig igenom det. Jag vill inte snatta mig till jul-

stämning i andras hem; jag vill inte spela jul, det är äckligt. Men så kom tanken på Putte, och jag förstod, att jag måste. Det var väl också bäst så. Det är till slut så litet man kan göra med lifvet, inte mycket mer än svara vänligt i telefon och ställa det litet roligt för Putte. Och då får man göra det.

Vi har gjort vårt bästa alla fyra. De sista fjorton dagarna har vi arbetat som slafvar. Allesamman har vi haft extra arbete på våra kontor, och när vi kommit hem har vi sytt till långt öfver midnatt på hvar sitt arbete, som vi lyckats sälja lotter på — chefen tog 10 — och på hvilka vi tänker för tjäna en slant hvar. Slantarna har vi lagt till förplägningskassan. Baby har magrat två kilo, och jag ser ut med ringar under ögonen så Gud mig hjälpe, men det har räckt till en kavaj och en ångmaskin åt Putte, och det är jag lycklig öfver.

Genom en underlig tillfällighet har chefen också haft arbete på kontoret

kväll efter kväll, man kan då knappast misstänka, att han skall tjäna in till en kavaj och en ångmaskin. Han har mycket svårt att hålla sig lugn inne i sitt rum, så att egentligen hindrar han mig bara. I går kväll sade jag honom det och bad honom tänka på, att jag var fattig och behöfde förtjäna. Då tog han bägge mina händer och förklarade, att de icke var skapade för att knacka på hans maskin. Här-till voro de för små och mjuka, och att det var blodig synd att jag skulle förstöra min ungdom och skönhet med kontorsarbete. Det hade varit myc-ket bättre, om han lofvat mig löne-förhöjning, men det aktade han sig nog för.

Det finns ett nytt slags flirt, som jag inte upplefvat förr, kontorsflirten. Den har sin särskilda terminologi, sina situationer och speciella vedervärdig-heter. I vanliga fall, om jag inte kan skaka hand med en man utan hjärt-klappning, om vi ha något pinsamt emellan oss, så träffar jag honom helt

enkelt inte mer än jag vill, behöfver inte se honom, inte tala med honom.

Men är jag på kontor och finns mannen där, som han naturligtvis gör, då kan jag inte undfly. Hvarje morgon väntar mig mitt öde, arbetet och om-tanken om min ekonomi tvingar mig i väg dit jag vet, att den mannen finns, som jag tycker för bra eller för illa om för att vilja träffa, tvingar en att andas samma luft, se, tala, svara, dag efter dag till dess — — —

Prat.

I dag gick jag klockan fem i ganska godt humör till hushållsskolan. Händerna hade jag fulla med paket, och jag gladde mig åt att komma hem och lacka in dem och lägga på dukar och skrifva julklappsvers. För ögonblicket hade jag alldeles glömt Babys stora sorg sedan i går. Men när jag fick se barnet, kom jag plötsligt ihåg hennes kassabrist, och förstod att här var inte att hoppas på något roligt, förrän den saken blifvit klar. Jag fick tårarna i ögonen af att se henne sitta

ensam och hänga med hufvudet, så blek och sorgsen utan att röra vid maten, och jag hann inte ner på stolen, innan hon sade: Elisabeth, har du 67 kr. och 58 öre?

— Min älskling, sade jag, nej, men jag kan skaffa dem — kanske. Har du inte hittat pengarna?

— Nej, sade hon och skakade dystert på hufvudet. Som jag har räknat! Hela dagen i dag igen. Men det finns inga planer att hitta dem. Fast jag ska, förstås, ju ned med samma igen och leta. Jag skall leta hela natten, så ni får inte bry er om ifall jag inte kommer hem. Och nu till julen, Pegg! Hvad skall jag göra?

Jag sade som alla gamla förståndiga människor i alla tider: »Ät först, annars kan du inte räkna. Du hittar dem nog, om du inte är nervös.» Och Baby tyckte, som alla unga människor i alla tider, att gammalt folk är likgiltiga inför ens sorger och kommer med plattheter, men hon åt

ändå. I ett anfall af galghumor beställde hon t. o. m. esterrätt.

— Pegg, detta är lifvets verkliga sorger och allvar. Detta har jag för att jag gått och hängt hufvudet för notariens fruntimmer och trott jag var olycklig. Bah — all själens smärta är bara bosch. De *verkliga* sorgerna är gallsten och brist i kassan! Adjö, Pegg, om du hittar 67: 58 på gatan kan du ringa på till 6359, för där är jag. — Och hon log ett litet smärtsamt leende och gick till kassan: — En kalfstek och en mandelform med sylt — 60 öre och 30, 90, var så god.

Jag blef kvar en stund ännu och funderade skarpt. Så gick jag tillbaka till kontoret. Där satt jag i en timme och försökte arbeta, väntande under stigande nervositet på att chefen skulle komma.

Han kom också, i ett mildt, medgörligt Rosenbadslynne.

— Häradshöfdingen har alltid varit vänlig, sade jag, vore det inte möjligt,

det är kanske oförskämdt, men ett förskott på lönen — 100 kronor — Hvad jag hatade honom för den blick, han fick i ögonen.

— Då får fröken sedan dåliga affärer allt framgent, sade han och såg stint på mig.

— Jag kan ju sitta af pengarna på eftermiddagarna, föreslog jag.

— Det finns kanske andra utvägar.

Jag förstod hans mening mycket väl, men sade: Ja, jag skall försöka, om någon af mina släktingar vill hjälpa mig i stället.

— Och det tror ni, jag skulle låta er göra! Ni kan inte få pengarna af affären som förskott, för det skulle strida mot mina principer, men ni kan få dem *personligen* af mig.

— Villkoret? Sade jag affärsmässigt men med börjande hjärtklappning.

— *Ni själf*, sade han och gick emot mig. Jag reste mig och gick bakom pulpeten.

— Förstår ni inte, att sammanställ-

ningen är förfärligt krass? sade jag med blodet i kinderna.

Då började han kalla sig själf fula namn och bad mig om ursäkt med många vackra ord, och jag skulle nödvändigt skaka hand med honom till tecken, att allt var bra mellan oss igen. Men jag ville begagna mig af situationen.

— Jag skall tala om för häradshöfdingen, sade jag, att vi kontorsflickor har en hemlig svart lista på Stockholms flirtigaste chefer.

— Den skulle jag vilja se, sade han.

— Det tror jag nog, svarade jag, men det skall icke lyckas. Den existerar blott i den muntliga traditionen. Å, ni skulle bli förvånad! Ni är nr: 3 på den, alla kontorsflickor i Stockholm vet af det.

Det smickrade honom bara. O, det var lustigt; för att riktigt bräcka honom drog jag hela historien med Baby och kassabristen, men han trodde mig inte.

— Jag trodde fröken var mindre

skenhelig än så, sade han, med *frökens erfarenheter af lifvet!*

Naturligtvis begrep jag, att det var Putte han menade, men teg, för jag visste, att han icke skulle tro mig, förrän han tår se Putte i egen 13-årig hög person. Och darrande i hela kroppen gick jag ut i tamburen för att sätta på mig igen, fast besluten att gå till Strandvägen och förödmjuka mig på nytt för Babys skull.

Medan jag stod och fumlade med handskarna, kom han ut med ett kuvert i handen.

— Fröken skulle fått 100 kronor ändå som julklapp, sade han afmätt.

Jag blef förfärligt glad och öfverraskad och gaf honom handen, som han kysste.

— Det syns då, att det icke är alltid, som jag verkar lugnande på härads-höfdingen, sade jag skämtsamt.

— Det vill nog inte fröken heller, hviskade han tätt inpå mig.

— Jag måste gå nu, förklarade jag och retirerade.

— Ett ögonblick. Jag ser på er att ni är ond alltjämt för att jag var så stygg och rå nyss? Vill ni inte visa mig, att ni inte hatar mig, för det får ni inte.

Mitt svar var två steg baklänges, men vid dörren fångade han mig, slog armarna om mig och kysste mig.

Jag var alldeles viljelös, minns bara, att jag hade en tanke:

— O, att han ids!

Men när jag väl kom ut på gatan, hur det gick till vet jag inte, vek allt annat för den plötsliga och stora glädjen, att nu hade jag i alla fall hjälp åt Baby och litet därtill. Och nu gnodde jag i väg till henne, och jesses hvad flickungen blef glad! Vi rusade hem, men köpte en massa saker på vägen.

Där hemma surrade Eva omkring i ett tillstånd af obehärskad salighet öfver 50 kr. som hon opåräknadt fått i julkofva.

Hon skrattar ännu i sömnen, när jag skrifver detta.

Klockan är öfver 12. Julafton alltså. Har jag gjort något förfärligt illa? I så fall är det fasligt, att jag inte ångrar en smul, bara känner mig uppskojad.

X.

Nyårsafton.

På julaftons morgon hände något oerhördt klockan half åtta. Vi hade redan önskat hvarandra god jul och låg och dåsade på halfspänn som man gör, minuten innan man skall stiga upp. I alla krukor och vaser, som vi kunnat sammanleta, fanns granris och lingonris och tall, rena dukar på alla bord, nyskurade mässingsstakar och Babys hyacinter i knopp i våra fönster.

Eva hade just sagt till mig: »Vi kan gärna ligga litet till, inte kan dom ge en ovelt, om man kommer en kvart för

sent till kontoret, man skall väl känna något af att det är jul», då mitt öra fångade kaffeskrammel i korridoren, och notariens mamma visade sig, leende och blid.

— O, nej men då, så rysligt rart af fru Berggren, sade vi allesamman, och hon ställde brickan på bordet och sade:

— God jul, fröknarna, och håll till godo. Det var ändå en liten treflig början på det hela, men Baby, jag såg det på henne, fann det smärtsamt att äta notariens mammas saffransbröd och såg mulen ut. Det var rätt lustigt, jag observerade Emmy afsides göra ett försök att trösta Baby på följande originella sätt:

— Seså, var du inte ledsen, tänk på mig, mig har ingen *bedragit* en gång!

Vi skulle sluta kl. 1 på kontoret, och då hade jag stämt Putte dit, för han ville ut och handla sedan.

När jag kom till byrån på morgonen, tyckte jag, att städet och herrarna skulle se på mig hvad som händt kvällen

förut, och jag bäfvade för att möta chefen. Men han såg så fryntlig och obesvärad ut, att jag trodde han glömt alltsammans.

Nå, det märkte jag då, att han *icke* hade gjort. Hela förmiddagen kämpade vi en tyst och förtviflad kamp, han ville gå vidare i texten, jag ville förhindra det, julfriden var tillräckligt omskakad ändå. Blir han inte bättre, kan jag omöjligt ha mina ringar på höger hand mera. Det gör för otäckt ondt, när han lägger till med all sin styrka.

Klockan blef 1, och häradshöfdingarna gick på slaget efter att ha tittat in i mitt rum, där chefen befann sig och önskat god jul med ett menande leende, som jag skulle velat slå dem för. Jag hade ju stämt möte med Putte, men den slarfven dröjde, så jag tänkte gå ner och vänta i porten, för att bli af med chefen, det förstod jag inte var att tänka på

Han vimlade omkring mig och fann på alla möjliga frågor att uppehålla

mig med: hvad jag skulle göra under juldagarna, om jag hade tänkt på någon present åt honom, om jag ville gå ut och gå med honom och slutligen om jag var nog löjlig att vara ond för föregående kväll.

Jag var nervös till det yttersta, då äntligen Putte anlände. Jag fick mösan af honom.

— Seså, min pys, hälsa på härads-höfdingen! sade jag med hemlig glädje.

Det var pengar värdt.

— Å, fan! sade han.

— Hur så, frågade jag.

— Var det *han* som skulle ha kavajen?

— Nej, men häradshöfdingen, sade jag mildt förebrående, kan man inte lita bättre på er med en julklappshemlighet?

— Ja, men han är ju stora karlen.

— Ja visst, sade jag, det är tolf år emellan oss, men han är så storväxt. Det är efter pappa.

Och så gick vi. Hvad chefen tänkte

vet jag inte. Tids nog får jag reda på det.

Putte skulle nödvändigt till Västerlånggatan. Jag ville inte alls dit, men han bara marscherade åstad, hvisslande, och när vi mötte någon äldre dam, nös han regelbundet till alldeles oförberedt, just då vi dubberade, så jag sade:

— Barn, du blir tagen af polisen!

Då började han en annan taktik och sade oupphörligt högt:

— Pegg, tycker inte du, att det där fruntimret borde visa litet mer af makaroniklykorna?

Till slut måste jag ta honom i örat, då vi kom midt för riksdagshuset.

— Jaså, Pegg, sade han då, om en grabb har spart hela sista veckan och delat ut lappar åt Londonbiografen för att kunna skramla till en snobbig present åt sin syster, så blir han agad af henne på julafton, det hade jag inte tänkt mig.

Han är Anderssonskans Kalle upp i dagen, men så har han också haft bo-

ken i bibelpärmarna hvarenda morgonbön under hela termin.

Naturligtvis bad jag honom fegt om förlåtelse, och han sken upp och styrde sina steg till riksdagshusets norra gavel, som är vänd åt strömmen till.

— Men Putte, sade jag, du går ju en omväg, men han gaf sig till att springa, och när jag hann upp honom, stod han och petade i en spricka i stenfoten.

— Det är min sparbank, förstår du, sade han, men du får vända dig om, inte behöfver du se hur mycket jag har.

— Men barn lilla, hvarför gör du så, sade jag.

— Annars köpte'n oppet, förståru medsamma, du kan tro pojkarna lägger mycke pengar i bakelsesmulor på Wienerbageriet, men jag har spart jag. Han såg strålande stolt ut öfver att ha försakat Wienerbageriets läckerheter för min skull.

Sedan skulle han se i hvartenda fönster, för nu skulle det köpas något

åt Pegg att bli fin med. Slutligen stegade han beslutsamt in i en liten galanteriaffär, och jag undrade rörd hvad det var af fönstrets ohyggligheter, som fångslat hans håg. Först när han kom ut, skinande, med ett paket i kavajfickan, kunde jag förmå honom att sätta sig ned bredvid mig på röda vagnen vid Slussen för att åka hem.

Plötsligt sade Putte med ljudlig röst:

— Pegg, hvarför sade din chef: »Å, fan!» när han fick se mig?

Spårvagnen upphörde för ett ögonblick att andas, och jag fick eld i kinderna.

— Det tror jag inte han sa, svarade jag brådskande. — Men hör du Putte — för att blanda bort saken — vill du gå ett ärende åt mig, när vi kommer hem? Jag minns, att det är min tur att köpa sprit i dag, men jag har inte flaskan med mig. Du springer nog ner och köper, jag är så trött.

— Har fruntimret inte tänkt på det orätta i att vänja barn vid att hitta till krogarna, sade plötsligt en gammal

herre invid mig, och det gick ett sus genom spårvagnen.

— Nej, det får jag säga, att jag inte har, svarade jag sanningsenligt, hvarpå en tredje person blandade sig i samtalet med den förklaringen, att minderåriga inte får hämta sprit. Då det nu såg ut att arta sig till en hemtreflig, allmän konversation, tog jag mitt parti och steg af med Putte, fast vi hade ett par hållplatser kvar.

Pojken var lycklig, han trodde han skulle skickas till ett vanligt utskänkningsställe och blef mycket snopen, då jag sade, att det var fråga om denaturerad sprit till Ligans te och lockar.

Vi hade sedan allesamman mycket roligt åt historien, men kanske det roade mina vänner än mer att höra om chefen och felsteget. Putte fick inte heta något annat än felsteget hela kvällen.

Klockan 7 kom våra julgäster, den humoristiska på F. B. som stod så ensam i världen, att intet hem öppnat sig för henne mer än vårt, och Gerda,

som fortfarande med klent resultat sökte en antaglig älskare.

Det var jul i hela huset, och från våra fönster räknade vi till sex julgrannar i de olika våningarna, men vår var den sjunde, och Putte fick tända ljusen. Flickorna var rörande mot Putte, rörande, han var dagens hjälte och fick julklappar af oss allesamman. Jag höll på att kyssa ihjäl honom för en fasansfull brosch à 75 öre från Västerlånggatan. Jag skall gömma den till hans barn, af hvilka jag väntar mig mycken glädje på ålderdomen. Vi gaf hvarandra småsaker, och Emmy fick 10 olika slags tvålar, ty den varan är hennes enda, stora passion.

Stämningen var god, och när den ville klicka, tog vi till dragspelet. Supén gaf oss sedan full sysselsättning under ett par timmars tid, jag satte alla i arbete både före, under och efter densamma, och alla turade vi om att röra i gröten. Baby föreslog att servera den, då den kokat tre kvart, så det var nog tur för notarien, att

han drog sig tillbaka i tid. Jag måste bekänna att när det blef min tur, och jag stod där ensam i köket, grät jag en liten vers af plötslig och bitter längtan efter min mamma och mitt hem, som jag aldrig får se mer. Ingen sade något, men jag tror, att vi alla fick röda ögon öfver denna minnesvärda gröt. Och notarien slog lofvar i korridor och tambur, som om han varit katten. I moralens namn måste jag schasa af honom två gånger.

När vi ätit och med gästernas benägna hjälp diskat och gjort fint, bådade vi åt Putte bakom en liten skärm och fick honom med mycken möda att lägga sig. Alla flickorna ville kyssa honom, där han låg och såg söt ut, men jag varnade dem. Så småningom lägrade vi oss allesamman ungefär som herdarna på marken, Baby och jag på braskuddar, fårskinn och aftonkappor, medan våra gäster efter mycket krus sträckte ut sig i våra respektive sängar och soffor. Vi hade inte hjärta i oss att låta dem gå hem och lägga sig i

sina dystra, ensliga rum, den natten.
 — Det var inte mycket religion i vår jul, men där fanns rätt mycket rörande vänskap och en smula osjälvvisk uppoffring och äfvenledes ett visst hjältemod, ty alla var glada, fast ingen var gift.

 XI.

Det nya året.

Vi hade i vår barndom en lärarinna klädd i grå uppnappsklädning, jag glömmmer aldrig hur hon regelbundet inledde skolarbetet på måndagsmorgnarna med att i graflik ton uppläsa en morgonbetraktelse, som började så här: »En ny vecka med dess mödor och bekymmer begynner åter — — .» Mycket uppmuntrande för små barn var inte detta, och jag minns, att det ofelbart hvarje gång klämde in oss i en slags missmodets pansar, vi undrade

alltid hvad för slags mödor och bekymmer, som skulle komma på vår lott.

Jag tycker, jag har blifvit precis lik den där stackars skolfröken, ty mina tankar vid årets början går ungefär i samma stil. Det kanske blir ett utmärkt år, fast det just nu ser litet tråkigt ut.

Det är slut med helgen och slut med friden.

Ligans håla har varit skådeplatsen för ganska upprörda scener de sista dagarna. Det ser ut som om flickorna på F. B. verkligen på allvar tänkte på att gå från ord till handling, men o, du milde så mycket ord först! Sammanvärvningens ledare har haft sina öfverläggningar här uppe, och de har varit både hetsiga och högljudda. Det har först och främst gällt att bearbeta opinionen bland personalen, och den är hårdbruten mark. Ledaren, fröken Stenberg, anförtrodde mig, att det var att bli förtviflad åt. De flickor, som hade föräldrahem i Stockholm och därigenom

skyddades för de försakelser kamraterna fick pröfva på, ställde sig tämligen indolenta. Och bland de andra fanns lika många meningar om tillvägagångssättet som där var flickor till och litet mer.

Under sammankomsterna hos oss, gällde det att enas om en aktion, och ord rann i strömmar. Baby var midt i elden, med gäll stämma och blixtrande ögon. Det är reaktionen efter svärmeriet, som tar sig detta uttryck.

Kamraterna säger, att hon är en riktigt fanatisk liten agitator. Hvilket är modigt af henne, då hon kan förutse att bli förrådd och märkt hvilken dag som helst af någon af flickorna, som vill stå väl hos höga vederbörande. Denna misstanke är icke vacker, men bottnar i ett fel hos oss öfverklasskvinnor — fast gu'nås för öfverklassen — som det inte lönar sig att neka för, om än många gör det.

Vi hade strejkkommittéen på kaffe nyligen — det var i början af månaden, då man ännu var den sangviniska

ägaren af ett par tior i portmonnäen — och jag frågade då, hur många de kunde räkna på. Ja, de trodde tre fjärdedelar i bästa fall. Och hvilka?

Det visste de inte så här i hastigheten.

— Jo, sade jag, det är de bland er som måste lefva uteslutande på ert arbete och har utsikter att allt framgent få göra det, emedan ni icke har någon fästman eller flirt eller hopp om att få.

Jag kom i det samma att tänka på, att jag sagt det, som aldrig skulle förlåtas, icke ens af dem, som grundligast sagt farväl till världen och hoppet om kärlek och hemlycka. Men då var det så dags.

— Hur kan du säga så? frågade Baby efter en något pinsam paus.

— Därför, sade jag, att kvinnans kärlek och kvinnans verk måste vara fiender, som vi har det ställt nu för tiden. Det enda sättet för oss att förlika de bägge tingen har alltid varit att göra ett kärleksverk af dem. Och det kan ju en sjuksköterska göra, en lärarinna

kanske, en som har höns eller en trädgård och allra mest en hustru eller mor, men nämn mig en kontorist, som kan göra ett kärleksverk af sitt sifferarbete och sin maskinskrifning!

— Det skulle vi kunna göra, sade Eva och fröken Stenberg på en gång, du känner inte till oss, men sätt en riktigt kvinnlig kvinna på ett kontor, och det är inte omöjligt, att hon fattar ömhet för reskontran och tar moderlig vård om bläckhornet och kontorspojken.

Det blef en het dispyt om kvinnans kallelse, jag fick ett par på min sida men större delen emot mig, och slutligen spårade vi ur, och det blef litet ledsamt.

Dagen därpå kom Baby och berättade, att hon mönstrat leden och funnit, att min beräkningsgrund inte var så tokig.

— Jag är ju själf ett bevis på det, sade hon och satte ut munnen.

Hon har inte ännu öfvervunnit notarien, och han är förargad för att hon

mankerade i bostonklubben och telefonerar två gånger om dagen till en annan.

Nästa dag kom hon med andan i halsen:

— Direktören vet alltihop; de har skvallrat!

— Hvad säger han? frågade Eva och jag på en gång.

— Säger? Han säger ingenting, han bara går omkring och ler så infernaliskt, så jag tror, att om vi inte smäller sta' med det första, ler han död på hela planen. Och när vi står och pratar och hviskar i korridorerna, kommer han alltid förbi, alltid, dyker upp som ur jorden, och då ville vi helst dyka ned i den.

Så gick en dag igen, och Baby var icke på hushållsskolan, men när jag kom hem, låg den lilla uppvigglaren och grät på soffan, som riktigt skakade under hennes snyftningar.

Bredvid henne satt Emmy alldeles handfallen och stirrade hjälplöst ut i rymden, och då jag fann det bäst att

låta Baby gråta ut, fick jag in Emmy i vårt rum.

— Hvad har händt?

— O, något så tråkigt. Men det är deras eget fel.

— Berätta. Hvems felet är, får vi reda ut sedan.

— Dem blef inkallade till direktören på morgonen.

— Hvilka? *Baby?*

— Ja, och fröken Stenberg och två till och blef uppsagda för att dem försökt uppvigla kamraterna.

— Det var besynnerligt. Innan någonting händt? Hur visste han det?

— Där är väl några, som skvallrat.

— O, jag skulle ha dem här! Men hvad gjorde ni då?

— Dem gick in till direktören med den där skrifvelsen du vet de satt upp om högre lön och kortare arbetstid, och så la dem till, att Baby och fröken Stenberg skulle få komma tillbaka.

— Nå?

— Direktören sa *nej* till allt ihop.

— Och *då?* Jag var så upprörd, att jag darrade.

— Då var det väl en tjugu stycken, som sa ifrån, att de gick.

— Hur många är ni?

— Fyrtiosju.

— *Så det blef inte fler?* Hvad sa chefen då?

— Han sa, att de fick göra, som de ville, han kunde få öfvernog med jäntor, som var tacksamma att få arbete hos honom. Stenberg ska ha sagt, att det skulle nog inte bli så lätt, som han trodde, och då fråga' han, om hon nånsin sett fruntimmer hålla ihop.

— Men det tycker jag, att ni visat att vi kan, sade jag. Det är bra gjordt i alla fall som en demonstration betraktadt. Sen blir frågan, hvad vi nu skall göra. Hur vi skall bära oss åt med er båda utan arbete och inkomster?

— Snälla du, — sade Emmy.

Jag såg på henne, att hon hade svårt att komma fram med hvad jag

naturligtvis hela tiden förstått: att hon inte var bland de tjugo. Och jag greps af medlidande.

— Jag förstår dig, Emmy, sade jag. Du har ju ställt dig afvisande hela tiden.

Det blef tyst. Slutligen sade hon lättad:

— Jag har tänkt på, att jag kan nog hjälpa Baby litet, tills hon får något, för kassören sa' att han trodde vi andra, *som var lojala*, skulle få påökt.

— *Jaså*, sade jag och gick in till Baby, som nu grät stilla och trött.

— Du skall inte vara ledsen, min älskling! sade jag och kysste henne.

— O, Pegg, sade hon ur djupet af sitt hjärtas bedröfvelse, det är så *skymfligt!*

— Prat, barn, det är duktigt gjordt, fast, o, så förfärligt hufvudlöst! Men det hänger så ofta tillsamman. Om tjugo år kommer ett sån't här företag att lyckas.

Och jag försökte sakta att vända

på hennes kudde, men den var lika våt på båda sidorna.

— Och så är jag så förfärligt fattig, sade Baby, och alla de andra också — för min skull. Hvad tror du Gud skall säga?

— Jag pysslade om henne som ett litet barn, det är som om hon vore det, alldeles som Putte. Jag undrar om jag inte i själfva verket är oerhördt moderlig. Om jag skulle söka plats på ett barnhem eller sätta upp hönseri. Det skulle bestämdt passa mig bättre.

Midt upp i tårarna kom Eva. Hon blef eld och lågor, kallade Baby en martyr och hjältinna och lyckades pigga upp barnet för stunden. Men Emmy visade hon ett så uppenbart förakt, att det till och med tog på den beskedliga stackaren.

Jag har aldrig sett Eva sådan. Det blef en scen mellan henne och Emmy, där Emmy så småningom tändes upp och ilsknade till och blef högljudd och oresonlig; vi hade aldrig kunnat dröm-

ma om, att det fanns så mycket energi inom henne.

— Jag har varit med om ett sådant där tilltag en gång för länge sedan, sade hon. Vi var åtta, som sade upp oss på en gång på ett kontor, där man svalt oss och lofvade bättre och aldrig höll. Vi tyckte det var en sådan bräcka, men samma dag annonserade chefen och fick sexti svar!

— Ja, men detta är en hederssak, sade Eva.

— Nej, sade Emmy, det är en magsak, det vet ni mycket väl. Och för att Magnhild varit enfaldig, behöfver inte jag bli utskälld, när jag är klokare.

Därmed gick hon. Det var mycket sorgligt. Vi har alltid varit goda vänner förr, och jag har hållit af Emmy som man håller af en gammal schal.

Ja, jag var inte ett spår ond på henne, för det är inte godt att vara entusiastisk när man är äldre, klen och fattig, men jag kunde inte få Eva att se på saken med min toleranta blick.

Vi höll på att komma ihop oss vi med, men ångrade oss i sista stund för att icke förvärta situationen.

Vi tog hvarann i famn och kommo öfverens om, att Hall Caine hade rätt, när han sade:

What a misery to be a woman!

XII.

Någon gång i januari.

Eva och jag.

Vi har nyss kommit hem, hvar från sitt knog, vi ligger nu hänslängda i mörkret på hvar sin soffa, och det är alldeles tyst emellan oss. En hvar vet, att den andra är fullt sysselsatt med sina tankar.

Hvarken Emmy eller Baby hörs af, det är heller ingenting att undra på, vi är ju, sedan uppträdet härom kvällen, då Eva och Emmy kom ihop sig,

aldrig tillsamman så gemytligt som förr. Och ingen skyndar sig just hem om kvällarna.

— Har du märkt, Pegg, säger till sist Eva, att det är, som om något tagit slut?

— Är det kaffet eller fotogenen? frågar jag, men jag vet ju, att hon menar stämningen från fordom.

— Ja, det är visst inte helt med fotogenen, gudnås, svarar Eva, fast *det* kan ju hjälpas så här i början på månaden. Men jag ligger och tänker på den gamla goda tiden. Fattiga var vi och krångel hade vi jämt med af-färerna, och när det blef den förste, hade jag ofta inte mer än 3: 50 kvar att få ut på lönen, men hvad för en humor vi höll jämt! Här var ett öronbedöfvande larm, »mamma», som nu är gift i landsorten, var ovanligt skicklig i att föra oväsen, och kärleken och förlofningen dämpade henne just inte. Vi kunde skratta om kvällarna, till dess vi måste sluta af öfveransträngning i de ädlare delarna, och det var inte

bara *en* gång jag var så utpratad, att jag inte kunde kraxa.

— Det är inte underligt då, att du tycker det är tyst nu, sade jag.

— Underligt! Här går Baby omkring med bleka kinder och vida kjolinningar — —

— Undrar du på det, sade jag, som spårade en nyans af kländer i rösten. Besviken i kärlek — —

— Hvad var det också för en kärlek?

— Den första, Eva, sade jag. Vare det nog sagdt. Och så är hon utan plats.

— Ja, det medger jag är allvarsammare. Är hon ute och letar nu igen, tror du?

— Ja, säkerligen, sade jag. Hon ger sig inte. Hon har satt sig i sinnet, att hon inte vill från Stockholm, fast hennes mamma skrifver och vill ha hem henne till Oskarshamn eller hvar det är.

— Sådana är vi ju allesamman, sade Eva. Vi talar ofta illa om Stockholm, och det kan vi ha orsak till, men

vi älskar stan med en hopplös och outrotlig kärlek. Vi får så litet med af allt det vackra och glada och upp-lyftande den har att bjuda på, hvad vi får känna mest af är gatmodden och skatterna och de dyra hyrorna. Men försök att skicka ner oss till Oskarshamn! Vi skulle gå och tråna bort af längtan efter allt det, som vi nu träter på. Här *kan* ju i alla fall allting hända.

— Så länge vi är unga, ja — sade jag. Men tänk sedan!

— Jag förbjuder dig att tala om sedan, mumlade Eva med något mörkt i rösten. Jag vågar icke tänka på hur jag skall sitta och skrumpna på begrafningsbyrån, få femton kronors löneförhöjning i månaden och likna till som Emmy.

— Jag tycker bra om Emmy ändå, sade jag. Som man tycker om en oförarglig och tillmötesgående sköldpadda.

— Ja, du må vara nöjd med att ha sköldpaddor till ditt närmaste umgänge, sade Eva, men det är inte jag. Just det där sköldpaddaktiga, hemlighets-

fulla hos henne retar mig. Förr visste man då, att hon tänkte litet men vänligt. Förr glömde jag förresten bort henne, märkte henne sällan. Men nu irriterar hon mig så, att det inte är att uthärda. Jag är glad, att jag inte är vigd vid henne. Nu kan det då bli en ändring, fast jag för ögonblicket inte vet, hur det ska gå till.

— Jag tror, att jag vet det, sade jag. Ser du, jag tror, att hon är mycket mera sjuk än någon anar. Men hon tiger och äter acetylsalicylpulver. Tre och fyra om dagen, har jag märkt. Men det kommer väl en dag, då det inte hjälper mer.

— Då får hon väl ta sex, sade Eva litet hjärtlost. De är ju, Gud ske lof så billiga.

— Usch, Eva, sade jag, vet du inte hur farligt det är?

— Mycket bättre än du, sade hon. Det fanns en tid, då jag höll på att bli slaf under detta njutningsmedel. Det är kontorsflickans tillflykt och klippa, som du vet! Det är skönt och

så billigt och lätt att få, när man har den brinnande hufvudvärken. Men en dag märkte jag, att jag började förlora minnet, och då fick det värka som det kunde.

— Det var väl då du började med Blands järnpiller, sade jag, för den varan är Evas lilla svaghet än i dag. Men tror du verkligen, att det är någon mer än Emmy, som äter två och tre om dagen?

— Jag vet ett kontor, sade Eva, där flickorna ständigt sysselsatte en springpojke med att löpa till apoteket. Till dess chefen sade ifrån, och de fick skramla till ett kilo på en gång. Sådant är kontorslifvet, men de är döda eller gifta nu allesammans.

— Det är det man har att välja på, menar du?

I detsamma kom Baby, fick kappan på en stol, handskarna på två, de franska bröna på bordet och hamnade själf på skinnet framför kakelugnen.

— Jag har tagit plats nu, berättade hon.

— Ser det, sade Eva, som tändt lampan. Och det på min egenhändig skinnfäll till på köpet.

Jag hade kommit ner från soffan och sökte fiska upp alla hårnålarna.

— *Hvar*, Baby?

— På ett konditori på Sturegatan.

— Hur mycket i månaden?

— Å, så mycket är det ju inte. Fyrtifem till en början. Men — — —

— Du tänker lefva på bakelser? Eller på drickspengarna du får af herrarna?

— Hvad du är elak, Pegg, sade Baby och tittade förebrående upp på mig från golfvet.

— Ja, sade jag, emedan du är ett litet nöt. Eller hur, Eva?

Eva höll kraftigt, nästan litet för kraftigt med mig.

— Ni bara träter, sade Baby gråtfärdig. När jag vill göra mitt allra bästa. Ni anar inte, hur många steg jag har gått och nej jag har fått, sen jag blef körd från F. B.

Klockan var en kvart öfver sju, jag

fick på mig kappa och hatt, för att ännu en gång gå ut och söka hjälp för Baby. Men denna gången tänkte jag inte på chefen. Jag kan aldrig mer vända mig otvunget till honom. Hans närhet gör mig nervös, men när jag icke ser honom, måste jag längta efter honom. Och han — — — nej, jag vill inte skriva om det. Jag har också slutat upp att tala om honom, flickorna skulle bara säga: ge honom en örfil; men hur skulle jag kunna det? Jag örfilar mig själf andligen hvar dag, det är allt jag kan göra.

Just som jag skulle gå, sade Baby:

— Hör nu, hvar är Emmy?

— Inte kommen än.

— Det var besynnerligt.

— Hur så?

— Har hon inte berättat om det gräsliga uppträdet utanför F. B. i går?

— Nej, sköldpaddan är icke så meddelsam. Hvad för uppträde?

— Jo, det var stor skandal, men jag var inte med, Pegg. En tolf, femton stycken af dem som gått, har haft

för vana, ser du, att gå ner och vänta ut de andra, när de gick hem till middag. Ställde till småbråk alldeles som arbetare gör och sade fula ord, fast inte *så* fula förstås. Men i går, när flickorna kom ut, hade de fått hvar sina femtio kronor extra, »för att de varit lojala», hade direktören sagt, och då var det några, som inte kunde låta bli att äckla de andra staccarna. Förstår du?

— Ja, jag förstår.

— Och då blef de andra först riktigt ursinniga, och så blef det stort gräl; direktören var lyckligtvis gången, men portvakten var och körde dän allesamman. I dag har de skvallrat för chefen, och han har hotat med polis, om det upprepas. *Jag* skäms.

— Jag med. I jämförelse med allt detta är ju *din* dumhet riktigt smakfull. — Och så gick jag.

Men Babys dumhet var ingenting mot min. Inte visste jag, att morbror är delägare i F. B. och suppleant i styrelsen! Jag har aldrig blifvit så

flat. I stället för plats åt Baby fick jag af min snälla morbror, som var gripen i sitt innersta kapitalisthjärta, en föreläsning om förnöjsamhet såsom kvinnans prydnad, och »hon skulle akta sig för att bli smittad af den upplösningens anda, som låg i tiden». Strejken ogillade han på det högsta, och lönerna, ja, det var en principfråga. Om personalen på ett behagligt sätt anhållit om en gratifikation, skulle jag understödt en sådan i styrelsen, sade han. Men det var de arroganta sättet, bästa Elisabeth, sätt tet — — — Och skaffa plats åt en af de felande, det kan jag verkligen inte. Det vore orätt mot dem, som handlat korrekt. Det är dessa, som bör uppmuntras, och det gör vi i styrelsens familjer genom att låta dem få matdagar i våra hem. Det blir en afsevärd besparing för dem och icke någon vidare pekuniär uppoffring för oss.

Det sista var menadt som skämt, men nu var jag arg.

— Ja, men tänk ändå, att ni kan ha råd, ni har ju bara 20 procent på edra aktier, sade jag med min mildaste röst.

— Bara 10, snälla Elisabeth, bara 10, sade han; enligt bolagsordningen får det inte vara mer på hvar aktie.

— Nej, sade jag, det vet jag. Det är ju därför ni delat upp hvar och en i två också.

Allt detta har jag lärt på min byrå af häradshöfdingen, och till min glädje bräckte det morbror något.

— Jag går väl ut till moster och Görel i salongen ett tag, sade jag.

Jag såg på morbror, att han hade något på tungan, men han teg och nickade och suckade lättad, när jag stängde dörren.

O, gudar!

I soffhörnet min tjocka, välborna moster med lorgnett och halfkorta ärmar, förande förbindlig matdagskonversation med Emmy, som satt rädd och rak i en af de djupa länstolarna, medan Görel halfsof öfver en bok —

förmodligen fästmannerns doktorsafhandling — borta vid lampan.

Jag tyckte jag fick alltihop i halsen, och kände, hur blodet kom i kinderna. Nästa sensation var en nästan obetvinglig lust att ruska om moster och underrätta Görel om, att hon var ett få.

Moster hälsade välvilligt, och jag såg, att hon tyckte jag kom lägligt. Det kunde inte skada, att jag fick se, hur hon gjorde godt i tysthet. Görel, som tydligen väntade fästmannen, såg ogeneradt besviken ut. Jag tror att jag skulle sagt något oanständigt, om det inte varit synd om Emmy. Naturligtvis insåg hon inte situationens förfärliga ironi, men hon kände på sig, att jag fann henne spela en löjlig roll. Hon gick nästan genast. De ville ha mig kvar på te och fästman, men jag sade, att jag skulle gå på operan.

När Emmy och jag kom ut, tog jag henne under armen och sade:

— Jag önskar de ville bjuda mig ibland också. Men det här bryr vi oss inte om att berätta för de andra.

När jag hunnit till Gustaf Adolfs torg, vaknade hos mig en brinnande lust att förverkliga den utkastade tanken och gå på operan. Och det gjorde jag. Fick en 75-öres plats på tredje raden, där jag platt intet såg mer än några bluslif och nackkammars och inte ens dem, ty jag satt med slutna ögon och lyssnade till Lohengrin. Musiken verkade som coldcream på min själ, den blef len på ytan. Men innerst bodde som alltid den dofva oron, den smärtsamma förnimmelsen af något oundvikligt, som nalkas.

Det var bistert kallt, då jag vandrade hem genom de halftömda gatorna. Blåsten kom från Upplandsslätterna och sopade genom Norrtullsgatan och Drottninggatan som en kvast ner för en köksbacke med en hel sky af snö framför sig. Och för mig att trafva uppför Kungsbacken var som om ett af stoftkornen skulle vilja resa sig upp och marschera in genom köksdörren igen. Det var en sådan kväll, då herrarna, som möter en, inte ens gitter

räkna ut ens figur, och då äfven de bästa af oss omedvetet måste längta efter en heltäckare och en älskare.

Emedan jag icke är af de bästa, gjorde jag det medvetet.

Och det betänkliga var, att jag sade mig själf: det är det enklaste i världen för dig att skaffa bägge delarna.

Bara — — —

XIII.

4 februari, skattdagen.

När vi tyst och intensivt klädde oss i går morse, huttrande, ty det är alltjämt bitande kallt och eldningen ganska asketisk, bröt Eva plötsligt stillheten med att förkunna:

— Det är den yttersta dagen i dag.

— Hvad menar du, ska världen förås nu igen? frågade jag.

Det föreföll mig, som om jag just nu skulle tagit händelsen tämligen kallt, det är sällan lustigt att lefva om mornarna.

— Det är väl värre än så, hörde jag Baby inifrån det andra rummet. Och försök inte att låtsas, som om du inte visste det! Det är ju skatten, vet jag, och du måste betala i dag. Vill du bli kräfd kanske af en exekutionsbetjänt?

— Det beror på, hur han ser ut, det, försökte jag skämta, samtidigt med att jag började snurra rundt efter min nyckelknippa för att få fram aflöningskuvertet ur skrifbordslådan.

Med en suck räknade jag tiorna. Flickorna hade rätt, det kändes ganska smärtsamt. Jag önskade intensivt, att jag varit gift, öfvertygad som jag var, att de flesta fina fruar inte vet, hur en skattlapp ser ut.

Eva och jag hade kommit öfverens om att gå och offra tillsammans, och klockan sex tågade vi af. Magasinsfrun stod i porten, och på Vasastadens

gemytliga vis frågade hon med ett förstående och deltagande leende om det gällde skatten.

— Låt oss skynda oss nu, sade Eva, så är det snart gjort, och sedan bjuder jag på kondis, komma hvad som komma vill!

Men när vi kom fram till offerplatsen, stod där en lång och ilsken kö, hopsatt af människor med samma ärende och känslor som vi.

— Ja, men medge, att detta är rörande, utbrast Eva med sin distinkta röst, så att hela kön vred på hufvet som efter kommando. — Det är bittert nog att behöfva bli plockad på sina fattiga slantar, men att man ska behöfva stå i kö och bli glaserad upp till knäna till på köpet, det tycker jag är grymt.

— Har du aldrig tänkt på, sade jag, att vägra att betala skatt som de engelska rösträttskvinnorna, så länge du saknar medborgerliga rättigheter.

— Ja, om bara skälet dugde, så fick vi nog en bra lång frist, men det

blef ingenting annat än det, att de tog våra juveler och vårt familjesilfver, svarade Eva.

— Ä! sade en karl bakom oss. Fröknarna skulle bara bli haffade af bylingen. Det duger inte att mucka än så länge i det här kapitalistsamhället.

Eva grep genast tillfället och inledde en flirt med mannen i fråga, allt under det de båda under mycket upp-roriskt tal afsatte den nuvarande styrelsen och omdanade samhället efter Marx och Lasalle. Jag har aldrig tänkt mig någon lik Eva. Hon skulle säkert med samma framgång bländat statsministern med att tala om den sansade utvecklingen eller professor Kjellén med att utbreda sig öfver tre kammar-systemet.

Men äntligen blef det vår tur, och då vi med allvar lämnat vår tribut till — ja, hvad är det egentligen? — och kom ut, fick vi syn på Baby — flämtande, förtviflad.

— Flickor, hindra mig inte! Jag

måste hem efter skattlappen och pengar och tillbaka igen, innan det stängs! Och jag vet inte riktigt, hvar jag har den.

— Ja, inte jag heller, sade Eva. Men jag hittade ditt prästbetyg i Hjalmar Söderbergs Gertrud i förrgår.

Men detta hörde icke Baby. Hon var redan flera hästlängder före oss.

— Vet du hvad? sade jag. — Vi går inte på kondis. Men vi köper ett kvarts kilo kaffe och några wienerbröd, och så tänder vi spritköket och flirtkulan, och när de andra kommer, visar vi dem, att också vi kan bära vårt öde som filosofer.

— Tror du Sokrates köpte wienerbröd i de bittra stunderna af sitt lif? frågade Eva. — Jag trodde han gick till sin älskarinna. *Vi* går emellertid in på Berlinerbageriet i stället.

När flickorna kom hem, strålade flirtkulans milda sken dem till mötes, och i kakelugnen brann lustigt Evas julklappsår. Kaffepannan sjöng på spritköket, och i brödkorgen fanns jämt åtta

wienerbröd, nej tio, ty vi fick två i påbröd, när brödfroken hörde, att vi varit med skatten. Till och med Emmy ljusnade till, och Baby började genast sjunga sin älsklingsballad:

Som en vårdag så skön,
som en majdag så varm,
så är svenske godtemplarens klappande
barm . . .

— Men tyst då, för Guds skull, Baby, sade jag.

— Hvarför skall du säga Gud, när du ändå bara menar notarien och notariens mamma? sade Baby förebrående och såg stort på mig. Du är annars så förtjusande, men du missbrukar jämt Guds namn, så jag blir riktigt rädd för, hur det skall gå för dig. Hur kunde du börja med det?

— Det gjorde jag, då jag slutade upp med att tro på honom, liten, sade jag. Förresten är det mycket illa af mig, särskildt när jag nu vet, att det stöter dig. Hvem passar kaffet? För mina öron kokar det kokt nu!

Men inte ens kaffet kunde vända

Babys tankar från högre ting. Hon var alldeles uppskakad af debetsedeln och det ena med det andra.

— Tycker inte du, att lifvet är svårt att lefva? sade hon.

— Det är inte lätt, sade jag.

— Och måste man inte försöka att tänka litet, när det händer så här underliga och orättvisa saker och fundera ut en liten ståndpunkt åt sig?

— Nej, Gud bevara mig, sade jag, glömsk af Babys varning nyss, just då skall man låta bli. Eva, hjälp mig, Baby vill tänka! En påtår och handklaveret!

— Låt barnet tänka, afgjorde Eva som beslutsamt rostade allt vårt gamla bröd öfver lampan. Jag anser, att det är ens skyldighet att tänka — det är af oss fyra alltid Eva, som anser saker, hvilket är spänstigt af henne — bara det, att man skall tvingas att betala skatt utan att få öfva något inflytande på, hur pengarna skall bortsvindlas, kan väl tvinga en att tänka öfver tingens ordning. Hvarför skall

i hela skapelsen, det bara vara flickor, som gått genom 8-klassigt läroverk, som inte tänker? Se på arbetarna! Tror du inte de tänker, både män och kvinnor! De handlar för resten också.

— Gör inte vi det då?

— Jo bevars, men du ser ju hur det går. Man kunde lika gärna organisera Stockholms åkarkampar. Vi har säkert inte så mycket solidaritetskänsla som de. De säger då åtminstone några vänliga fraser till hvarann, då de träffas. Men vi, o, det är skamligt!

Jag såg på Emmy. Hon var hvit i ansiktet och sårad.

— Du bränner visst vid, Eva, sade jag. Hvilket i dubbel bemärkelse var sant, ty hela franskbrödet var svart undertill.

Emmy reste sig i detsamma.

— Det är så godt jag säger till nu genast, att jag tänker flytta för mig själf den 1 april, sade hon och gick. Jag följde henne.

— Värker din rygg nu igen, Emmy?

— Den värker alltid, vet du ju.
Men ibland kan det vara värre.

— Kan jag hjälpa dig?

— Nej tack, jag tar pulver och går i säng. Vi såg på hvarandra, när jag kom ut.

— Nu lider det mot Ragnarök!
sade jag.

— Å, Balder är inte död än! svarade Baby och såg kärleksfullt på mig.

— Men nu slungar jag pilen! deklamerade Eva och singlade det varma, rostade franskbrödet i mitt knä.

Men på kvällen, då vi släckt, spratt jag till vid en mjuk och försiktig beröring. Det var Baby, som lade sin mun till mitt öra och hviskade:

— Ja, men nog tror du väl i alla fall på Gud, Pegg?

— Gör du? frågade jag och slog täcket om henne.

Hon smög sig intill mig och lade armen om min hals.

— O, ja, hviskade hon så tyst, att jag knappast kunde uppfatta det. Jag tror som vanligt, som jag alltid gjort,

på hvarenda bokstaf i hela bibeln, Pegg, jag begriper inte hur man kan låta bli. Säg att du gör det med.

— Det kan jag inte, Baby, det är längesen jag kunde.

— Hur känns det, hviskade Baby förfärad. Och du har ingen mamma heller.

— Litet ödsligt, Baby, men man får lita på sig själf. Men jag sade inte Baby hur ömklig jag kände mig.

— Tror du inte det kommer igen, Pegg?

— Baby, jag vet inte, men det kan hända, när jag blir gammal och väntar döden.

— Åja, det tänker jag, sade Baby lättad och kysste mig. Du är alldeles för rar för att inte bli salig. Tänk att du kan vara så söt *ändå!*

— Nej, nu får du lof att gå och lägga dig, unge, sade jag. Du förkyler dig.

XIV.

Alljämt februari.

Görel är med maken i Nizza, och jag var med om att ställa om så att det gick an, på Grand Hôtel.

Jag var uppriktigt bjuden, men tvekade, ty tiderna är onda, och världsliga nöjen, äfven af så tvifvelaktig art som andras bröllop, är knappast moraliskt berättigade, när strejken blifvit ren förlust, Baby står i konditori på Sturegatan och fotogenen i 18 öre litern.

Men Ligan hade satt sig i sinnet, att jag skulle gå, och då jag förklarade, att jag inte hade lust att uppträda bland alla blänkande societetshöns som den fattiga släktingen, draperad i blygsamhet och nystruken musslin med ett två gånger pantsatt och igenlöst guldhjärta i sammetsband kring halsen, svarade de, att jag kunde vara lugn för toaletten.

— Du skall få hvad du behöfver, sade Eva, det sätter jag Ligans heder på.

— *Den* får du inte mycket på hos pantlånaren, invände jag klenstroget.

— Var icke tvifvelaktig, utan trogen, förmanade Eva, det skall nog ordna sig, bara du inte är för stram att låna som vi andra gör, när en gång hvart annat år är någon generalsvyck.

Och mycket riktigt, dagen före bröllopet kom Baby med en sidenunderkjöl, som hon lånat, jag vet inte hvar, och Eva med en charmant långschal af chiffon och spetsar samt en solfjäder. Själff hade jag köpt mig ett par härliga, långa, hvita handskar och försakat till en liten guldfjiril i håret.

Gärda, hon utan älskare, som hyser en förledande lidelse för allt hvad kläder heter, kom så rart hem en kväll och konsulterades om min hvita råsidensklänning. Hon är ett fullkomligt geni, som skulle blifvit sömmerska, kan väl slå om ännu. Resultatet af hennes snille, min flit och några meter spet-

sar tillfredsställde tämligen min kantstötta ambition.

Alla flickorna hjälptes åt att göra mig färdig, men det bar sig inte bättre än att Eva måste sy i en knapp, sedan jag fått blusen på, och inte tänkte jag på det, förrän det var för sent. Så nu blir jag inte gift, och det tänkte jag på hela vägen i morbrors vagn. Det kändes mycket sorgligt. Ligan hade kysst mig vid afskedet och sagt uppmuntrande: »Så söt du är; gör nu ett godt parti och tänk på oss, när du kommer till Grand!», men detta oakadt var jag ganska smärtsamt berörd.

Pinan var dock kort, klockan 11 var jag hemma igen.

Hela Ligan kom ut i tamburen i nattdräkt och sade:

— Nåå?

— Bröllop, sade jag retligt, är löjliga, oaptitliga tillställningar. Det enda som tröstar mig öfver att jag inte har några utsikter — tack vare dig, Eva, att bli gift, är, att jag slipper gå igenom den komedien.

Jag håller med dig, — teoretiskt
sade Eva. Tänk i stället:

»Att höra hop, och ingen ann' det vet,
ej hus, ej hem, ej hvardagsomsorg äga.»

Babys ögon sken till, när hon hörde
sin älskade Levertin och hon föll in:

»När juniaftons ljusa skymning föll,
en brudkvälls bristande och hvita slöja,
som staden i sin lätta väfnad höll,
de brukade i fönstersmygen dröja,
de hemlösa, som älskade hvarann,
men som en helgedom det dolt för världen,
en ensam kvinna och en ensam man,
som hemligt resällskap gjort upp på färden.»

Baby, som under ett par månader
endast talat allmänna intressen, hade
tydligt fått recidiv. Hon satt upp-
krupen i mitt soffhörn, nattdräkten ned-
stramad om de bara fötterna och hå-
ret öfver alla bräddar. Då jag böjde
mig fram för att se på henne, fann jag,
att hon slutit ögonen, medan munnen
log, frånvarande och lycklig. Och jag
hörde en liten hviskning, som mitt vana
öra dechiffrerade såsom: »to Menne-
sker — — — ». När Baby är sen-
timental, griper hon alltid till danska.

Det är sviter efter Blicher-Clausen och Ingeborg Maria Sick.

Jag älskar Baby, men just nu retade hon mig. Och när så Eva började att repetera: »de hemlösa, som älskade hvarann — » medan hon blandade till vademecum i sitt vattenglas, en droppe för hvar jamb, kunde jag inte hålla mig tyst.

— Försök inte spela omoralisk, sade jag. Du är ändå till slut som vi alla en liten bracka, som vore glad upp i himmelen, om någon ville ärligen gifta sig med dig, så du slapp heta Gustafson och fick ligga så länge du ville om mornarna.

Det enda tillfälle i lifvet, då Eva är svarslös är, då hon har vatten i munnen, och då passar jag också alltid på att säga henne mitt hjärtas mening. Då dansar hon alltid vildt omkring mig och hotar med tandborsten, färdig att storkna, till dess hon ändtligen får ljud. Men då!

— *Hur vet du*, att där inte är någon, som vill? kom det till sist med öfvertygelse.

Baby vaknade till.

— *Hvem*, Eva? frågade hon med girig uppsyn.

— Det är en bluff, Baby, sade jag öfverlägset. — Men ni har inte frågat ett ord om bröllopet.

— Fanns det sköna kvinnor? Hade de vackra kläder? sade Eva, och jag märkte att hon var glad att komma så helskinnad undan från sin ofrivilliga dumhet nyss.

— Där det finns sköna kvinnor finns det alltid ännu skönare kläder, sade jag, och här var båda delarna. Men nästan alla var tråkiga som tapeter. Jag frågade mig själf, hur det kan komma sig, att vi, som knappt har tid att manicurera oss, mycket mindre ha högre intressen, genomsnittligt är så mycket trefligare och roligare. För det är vi. Jag tycker vi är riktigt angenäma och resonabla att ha att göra med. Hvilket nu inte är fallet med alla kvinnor.

— Ja, sade Eva tankfullt. Men kom och säg det. Kontorister! Folk ser alltid en hägring af stärkkragar

och vaxduksärmar, bläckfläckar, bortkommenhet och okvinna. Vi är rosor, som blommor i det fördolda, men om folk visste, hur vårt lif gör oss visa och anspråkslösa, rådiga och tåliga, skulle vi allt bli kolossalt eftersökta.

— Tror du? sade Baby litet patetiskt.

— Visst tror jag. Jag anser, att man som kontorist specimenerar utmärkt för äktenskapet. Mycket bättre än som familjeflicka. För familjeflickan är vanligen ett litet våp.

— Och du har hunnit så långt i lifvet och vet inte, att det är sådana männen sätter högst, sade jag för att retas. Vet du inte, ditt lilla nöt, att männen älskar kvinnor, som icke har förstånd att stiga på spårvagnen på rätt sida eller lära sig öfvergångar och att polettera sina reseffekter?

— Det är inte precis *min* erfarenhet, sade hon med ett litet hemlighetsfullt leende, som gaf mig anledning att tro, att något verkligen höll på att hända. Jag höll på att fråga, men tänkte: jag får väl vetat sedan.

Så vek hon omigen plötsligt af från ämnet:

— Var din kusin dyrbart inkapslad?

— Du talar som om hon vore ett halft gram aspirin, svarade jag. Jo, det kan du lita på! Lägg ihop alla våra löner för den här månaden, så får du ungefär hälften af hvad kapseln kostade.

— Var hon rörd?

— Ja, sade jag, i en förtjusande näsduk, som varit min mormors. Var inte det oförsynt? Naturligtvis skulle jag ha ärft den. Jag tänkte på det under hela vigseln.

— Att du inte blygs att tala om det, sade Baby. Var det fin mat? Drack du mycket champagne? När vi satt här i kväll och åt oss brödmätta igen för tredje gången på dan på våra evinnerliga gamla smörgåsar, tänkte vi på dig.

På fönsterbordet med Dagens Nyheter som bricka stod en tom brödkorg, en smörask och ett par dricksbuteljer, en välkänd, och för mig, med kristall-

och vinglittret från Grand kvar i ögonen, något rörande syn.

— O, sade jag, har ni någon pilsner kvar? Och en smörgås? Eller bara en bit bröd? Jag vill äta min egen mat. Jag vill inte afundas brackorna deras tryffel och diamanter. Jag vill vara nöjd med mig mig själf och mitt öde och min pilsner.

— Det är bara pilsnerdricka, sade Baby med en butelj i dörren. Och ett halft franskt bröd får du, men inte mer, för det andra skall vara tills i morgon.

— Du har inte sagt ett ord om herrarna, sade Eva.

— Det bästa till sist. O, vet du, jag blef presenterad för en gammal flirt från i somras! Vi hade riktigt roligt.

— Beundrade han dig ännu?

— Ja, utesägligt. I synnerhet då jag på förekommen anledning sade honom, att jag älskade en annan.

— Chefen?!

— Ty då påstod han att rätta tiden just var inne för oss att börja om igen.

— Gjorde ni?

— Ja, jag sade honom, att han var mig likgiltig, och då förklarade han, att han trodde jag intresserade mig för alla män, till och med för dem jag en gång älskat. Men jag sade, att han icke fick begära det omöjliga. — Har ni verkligen intet mer bröd?

— Jo, om du lofvar ramla ned till magasinet i morgon bittida, innan jag går, sade Baby, skall du få min frukost-ranson, och hon gled ner på golvet och gick, gnolande:

»att höra hop och ingen ann' det vet — —».

Eva och jag såg efter henne. Hon är för söt för konditoriet, sade vi båda två. I detsamma ropade Emmy på mig, och jag gick in.

— Jag ville inte precis fråga därinne, sade hon, men hvad hade din moster på sig?

Och jag måste, fast sömnig och dödstrött, slå mig ned och berätta, medan Emmy sydde. Slutligen vände hon upp ett blekt och utpinadt ansikte emot mig.

— Ser du, nu har jag slutat bonaden, sade hon. Lär att lida utan att klaga! Och i morgon går jag till doktorn. Jag betalte in till sjuk- och begrafningskassan i går för kvartalet. Så allting är klart nu; tänk att hon hade lila, hon som är så tjock!

Då vi äntligen kommit i säng, och Eva och jag var ensamma, sade hon:

— Pegg, du får inte bli ond, men jag anser, att när en flicka som du bara har tråkigt på ett bröllop, så är det nog för att en, som man tycker om, inte var med.

Jag hajade till, som man gör då någon medvetet eller omedvetet träffar prick.

— Där var många, som jag tycker om, som inte var med, sade jag kort. Men jag visste ju, att hon hade rätt. Jag vet ju, att det gått därhän, att jag, liksom jorden, lånar allt mitt ljus af en annan.

— Pegg, akta dig, sade Eva mildt. Jag är så rädd, att det är något. Du har blifvit så förändrad.

— Liksom vissa andra.

— Liksom vissa andra, ja. Men inte af samma anledning. Och jag anser, att om en kontorist får chefen till sin gud, då kan hon hälsa hem. Jag är äldre i yrket än du.

— Ja, det må du vara, för jag förstår inte alls hvad du menar.

— Det förstår du, men eftersom du vill ha rent språk, så skall jag säga dig, att det finns mer än en chef, som gärna vill ha sina unga och söta kontorsflickor som supplement till sin familjebok, och det är vi väl i Guds namn ändå för goda för.

— Om du syftar på *min* chef, så har han ingen familj, sade jag.

— Och du blir ändå aldrig annat än supplement, sade Eva. Den han en gång skall ha, när han stöter hufvut i femtitalet, är förmodligen nu i pension i Schweiz och har pappa med hus vid Strandvägen.

— Alltid lika vis, sade jag.

XV.

Emmy kom aldrig till doktorn. Men doktorn kom till henne. När hon beställt om sitt hus, slutat sin bonad och betalt in till alla sina sjukkassor, med ett ord beslutat sig för att bli sjuk, var det med ens slut med henne. På morgonen kunde vi inte få henne ur sängen, fullkomligt apatisk låg hon där, så snart hon inte jämrade sig svagt öfver värken i ryggen.

— Vi får bedoktorn komma, sade Eva.

— Ja, men, sade jag, det blir bara dyrbart. Tycker du inte, det är skäl att dröja en dag och se, om hon blir så hon kan gå själf?

— Vi talar förstås vid *vår* doktor, så kostar det ingenting, svarade Eva, förvånad öfver att jag inte kunde behärska en så enkel situation. Vet du inte, hvem vår doktor är?

— Nej.

— Så lustigt! Han är den snällaste doktor i Stockholm. Vi är en hel hop, som alltid går till honom, när vi har

något ondt, och han säger, att af fatiga kontorsflickor tar han ingenting. Jag skall ringa, men tror du du kan stanna hemma och ta emot honom?

Det gjorde jag, och han kom vid $\frac{1}{2}$ 9-tiden. Jag öppnade tamburdörren för honom med en andakt, som jag hoppas märktes i mitt väsen. Det förvånade mig nästan, att han såg ut som en vanlig människa. En man, som af ren godhet gaf oss något utan att i gengäld fordra vårt arbete, eller några andra rättigheter öfver vår person! Som af sig själf tänkte på, att vi hade det sträfsamt och knaggligt och gjorde sig någon möda för oss! Han måste vara beskaffad på ett alldeles särskildt sätt. Men jag känner mig glad, att han finns, och när jag är bitter, skall jag tänka på honom.

Det blef en lång undersökning. Jag måste svara på doktorsns frågor, Emmy orkade inte. Resultatet blef, att hon borde till Sabbatsberg ofördröjligen och opereras. Ryggvärken hade varit symptom för ett farligt inre lidande.

— Ja, det är ett ledsamt fall, men inte ovanligt, sade doktorn. Det är det onaturliga stillasittandet, som kvinnans kropp särskildt inte är skapad för, och så öfveransträngning och klen kost. Hon skulle bara sökt hjälp förr. Jag förstår inte, att hon dröjt så länge, ty alldeles säkert har hon haft det svårt.

— *Jag* förstår det, tänkte jag.

— Blir hon aldrig bra, tror doktorn?

Han svarade, att det vågade han inte yttra sig om. Och så såg han på mig och sade:

— Fröken ser inte så förfärligt kry ut själf.

— För all del, sade jag, jag är så ny i yrket, så jag har ingen rätt att vara det minsta dålig.

(Men faktum *är*, att jag nog känner yrkesvärken i ryggen, när jag skrifvit för länge på maskin).

— Sköt er i tid, fröken, i alla fall, sade doktorn med någon myndighet. För tro mig, annars räcker ni inte länge.

Jag ryckte på axlarna:

— Det gör ingenting.

— Det är många unga flickor, som svarat mig så där, sade han saktmodigt men i en ton, som om jag varit ett dumt och litet barn.

— Hvad är det med er allesamman? Har ni ingen lefnadslust? Utan sådan kan man inte smälta maten, som ni kanske vet.

— Å, sade jag, för att smälta *vår* mat kan inte gå åt så värst mycken lefnadslust.

Jag fick nu redogöra för hvad vi brukade äta: kaffe, smörgås, choklad, smörgås, middag på hushållsskolan, te eller pilsnerdricka och smörgås.

Han häpnade och förmanade, gjorde upp en matordning och sade, att han skulle skriva i tidningarna. Jag tror t. o. m. att han talade om det kommande släktet, var lyrisk med ett ord. När han gick, hade han en beundrare till alla de öfriga. Jag hoppas, att man kan samla skatter i himmelen.

Så kom Emmy till Sabbatsberg, och det blef åter full men något vemodslöjad harmoni inom Ligan. Vi hälsar

på henne, så ofta vi kan, hon är ännu för klen för operationen. Mig ger det en sådan skräck att tänka på hennes öde; sedan mitt samtal med doktorn tycker jag, att hennes speglar mitt i framtiden. Det är inte sant, naturligtvis, att det ingenting gör. Mitt lif synes mig tvärtom dyrbart, viktigt och värdt all möda man gör sig för det. Dödstanken följer mig sedan en tid som en kall skugga, och den kämpar med lusten att lefva i allt starkare tempo om min själ. Jag räknar mina år och får en sådan längtan att trycka lifvet till mitt hjärta, om jag så skall bränna mig på det. Sak samma, ty hur jag än bär mig åt, måste jag ju ändå bli utnött och trettifem år och komma till Sabbatsberg.

Och midt upp i denna det-gör-det-samma-stämning, måste jag säga mig själf, att jag är kär i honom, och att han vet det! Hur det kunnat gå därhän, förstår jag inte, och hur en kärlek utan fördelar eller illusioner kan bestå och äga någon makt öfver en, vet inte jag.

Jag vet endast att situationen är ohållbar, och att jag lefver i en evig nervspänning. Det är jämt scener, och hade det inte varit för det här, skulle bokslutet stämt mycket fortare. Nu blef det inte klart förrän i går. Jag var där på eftermiddagen som vanligt och häradshöfdingen med. Och när jag då ändtligen såg, att det gick ihop för mig, så var det väl ganska naturligt och förlåtligt, att jag rusade upp och började lofsjunga:

Nu är det klaart!
Det var då inte för snaart!

Då fick jag se honom i dörren och retirerade instinktmässigt mot närmaste vägg. Där stod jag mycket stilla och såg honom rakt i ögonen, tänkande fort och redigt: *Nu ger jag tappt*, ty jag är en stor stackare.

När min mamma var ung, var det nog enklare att klara af männen och männens kärlek. Då var en arm om lifvet detsamma som en ring på fingret, en kyss detsamma som en förlof-

ningsannons, och man höll inte i en flicka, om man inte höll af henne.

Och *nu!*

Han tog mig utan ett ord i sina armar och kysste mig, och jag fick icke fram ett ljud, kunde icke göra en rörelse. (— »Sedan skall jag säga till honom, sedan — — — »).

Så tog han, alltjämt utan att säga ett ord, in mig i sitt rum och place-
rade mig i en låg skinnstol, men själf
satt han på karmen med armen om
min hals.

— Låt mig gå, sade jag utan energi.

— Det tror ni, sade han utan att
röra en muskel. *Nu!*

Det låg så mycken säkerhet i tonen
att det retade mig, hvilket ur vanlig
moralsynpunkt blef min tillfälliga rädd-
ning.

— Åja, sade jag. — *Ännu* så är
det inte värdt att vara för säker.

— Jag har från första stund varit
säker på dig! sade han för att pigga
upp mig.

Jag mindes just, att han en gång

sagt, att det var roligt att se mig blixtrande ond, och därför skrattade jag bara så förargligt som möjligt och ansträngde mig för att resa upp mig. Men försök, den som kan, att komma upp ur en låg skinnstol, när någon som är stark sitter på karmen och inte ger en lof! Jag får bruka min tunga, tänkte jag, men lipa gör jag inte förr än ingenting annat hjälper.

Och hela tiden visste jag, att utgången icke berodde på honom, äfven om det skenbart såg ut som om han behärskade situationen, utan på mig. Men mig var en dåre och älskade honom.

Hur många gånger har jag inte sett tryckt den stereotypa frasen: vill du bli min hustru? Jag har åtskilliga gånger undrat, om den används så mycket i verkligheten, men nu kom den ändå fram, d. v. s. inte ordagrant, eftersom han afsiktligt lämnade ut hustru.

Jag skakade på hufvudet.

Det inverkade alls icke på honom.

— Hvarför det då? sade han litet öfverlägset.

— Jag har ett litet, löjligt skäl, sade jag: Ni älskar mig inte.

— Bah! sade han. — Jag kunde tro, att ni skulle komma med det. Men om jag nu »älskade» er?

Han uttalar alltid verbet med tydliga och föraktfulla citationstecken.

— Om ni gjorde det, sade jag, tror jag, att ni skulle få mig till allting!

— Hur vet du, att jag inte gör det?

— Därför att ni behandlar mig som ni gör! sade jag. — Det skulle ni aldrig göra då.

Det blef visshet för mig i samma stund jag sade det, och jag hakade mig fast vid den vissheten med allt hvad jag i hast kunde prestera af kvinnlig stolthet.

— Om jag älskade (åter citations-tecken) er, skulle ni alltså göra hvad jag i så fall icke skulle be er om? sade han. — Eller hur? Just en skön logik. Ni slingrar. Ni gör undanflykter. Feg som alla andra? Eller nej, det är bestämdt bara en krigslist?

Det var allt hvad jag vann. Han hade aldrig förr visat hur litet respekt han hade för mig. Mitt mod svek mig.

— Låt mig gå, sade jag på nytt, men ömkligare.

— Var så god, svarade han kallt.

Det är inga som helst hinder. — Men det var där ändå, ty när jag skulle resa mig upp, befanns det, att en knapp i hans rockärm fastnat i mitt hår.

— Bekänn, att ni ändå är fäst vid mig, sade han.

— Jag har alltid otur, sade jag och skrattade mot min vilja. — Jag fäster mig lätt vid alla möjliga odjur, som inte är en smul värda, att man frågar efter dem.

— Tack skall ni ha! sade han.

— Ingen orsak alls, svarade jag lättad och gick mot dörren.

— Ni säger inte ens adjö?

Jag vände mig om. Hans röst lät trött, och i hans blick läste åtminstone jag besvikenhet och vemod.

Och så gjorde jag omintetalltsamman.

Jag gick rakt mot honom och smög mig af fri vilja i hans famn.

— Elisabeth, jag visste ju det!

Jag vet inte, hur länge vi stod så, till slut hviskade han något i mitt öra, som gjorde mig alldeles kall af en rädsla, den jag aldrig känt förr.

Och jag flydde min väg, innan han fick tid att sansa sig, besinningslöst, med bultande pulsar.

Darrande som en galvaniserad groda, gick jag hemåt och tänkte.

— Hvart *skall* det ta vägen?

Och min själs öga såg honom i sin bil på väg till något pokerparti och läste hans tankar: nu behöfver jag bara hålla ut litet så — — —

Midt i alltihop kunde jag inte låta bli att skratta åt Eva sedan på kvällen. Hon gick som en sömngångerska omkring i rummet, utan att märka mig, utan att tänka på hvar hon var, eller hvad hon gjorde.

— Eva! sade jag slutligen. — Vakna!

Då for hon upp och såg på mig med ögon som solar.

— Ska'... ska' jag häkta upp din klänning?

— Tack! sade jag darrande. — Nej, men du skall sitta här vid min säng och låta mig gråta i fem minuter, för jag är så olycklig, och det är visst bara en händelse, om det går väl för mig!

XVI.

14 mars, men kallt.

NU ska du få höra, sade Eva. — Det har jag väntat länge på, sade jag.

Hon gick bort till dörren och stängde den.

— Det är en stor hemlighet, sade hon. Jag skall lämna begravningsbyrån.

— Hvert skall du då ta vägen? frågade jag.

— Jag skall sluta å tjäna, sade hon stolt. Jag har fått någon, som tjänar mig i stället.

— Lilla vän, berätta, sade jag med en hemlig liten suck af afund. Hvarför, hvarför, tänkte jag, skall det vara så lätt för somliga och så sabla krångligt för mig?

— Det är en saga, sade hon.

— Ja, sade jag, ja, naturligtvis. En alldeles ny.

— Vi, ja, vi träffades för första gången, tänk du, för fem år se'n. Vi gick på handelsinstitutet i Göteborg och var ungefär lika styfva. Tänk du, och nu har han 4,600 i fast lön och jag har 1,000, är inte det eget?

— Jo mycket, sade jag. Men sedan?

— Ja, du kan ju tänka dig att inte förlofvar man sig precis på ett handelsinstitut, äfven om man tycker tillräckligt om hvarandra. Det kan ju då ännu komma en prins, tänker man, och vi skildes utan några löften. Jag kom ut på plats och bytte jämt, det gjorde han med, och så tappade vi spåret af hvarandra. Du vet hur det går.

— Jo, bevars, sade jag. Det går sönder. Vidare.

— Nu skall du inte tro, att jag glömde, sade Eva och tog upp klockan för 10:e gången, men jag mindes litet mindre bra. Och så gick jag så upp i näringsomsorgerna!

— Du, ja! Du är känd för det! Kom han så upp till Stockholm och sökte upp dig?

— Jag sade dig ju att det var en hel roman, sade Eva förnärmad. O, nej då, så enkelt var det inte, han kom till Stockholm, men han sökte inte upp mig. Visste inte, begriper du, att jag fanns här. Jag fick händelsevis höra, att han var i sta'n af en gammal kamrat till oss båda, som hade sett honom på Engelbrektsgatan i grå öfverrock. Det blir två år nu i vår, och en tid gick jag och tittade efter honom på gatorna, men alla herrar har ju grå vårrockar! Ibland när jag var ledsen, slog jag upp honom i telefonkatalogen och *tittade* på hans namn.

— Nej, hör du, du, sade jag, nu tror du bestämdt, att du bara tänkt

på honom hela tiden! Minns du inte herrarna i klubben, där jag träffade dig första gången, och den där på förra byrån, som du talade om så ofta? Den här har du aldrig nämnt. Du får inte inbilla dig, att han är din enda kärlek.

— Ja, du tål inte att folk har illusioner, du, sade Eva och knyckte på nacken. Du är gudbevars så illusionslös, när du själf får säga det. Hvad är klockan? Hvarför kommer inte Baby?

— Är det verkligen *Baby* du väntar på? frågade jag. Du vet ju lika bra som jag, att hon har en kvällskurs i stenografi. Berätta nu mera, jag måste höra allt ihop, innan han kommer. Ringde du till slut upp honom?

— Jag, inte. Jag brukade tänka, att jag inte skulle få något att göra med honom, förrän vi fick order på hans begrafning hos oss. Om det varit sig skulle jag nog för resten gift mig på annat håll, det kan du ha rätt i.

— Han eller någon annan!

— Just så, ja, men nu blef det han! Det var en dag strax före jul, då ett par på kontoret var sjuka, och chefen kom och sade, att jag skulle ha middagsrast half 4 och så komma tillbaka till kontoret. Jag var arg, men måste lyda, och gick in på Sturebyfféen som vanligt. Jag minns, att jag undrade hurudan uppsättning af middagsgäster det skulle vara vid den här tiden. Vid ena fönsterbordet satt en herre med en tidning — — —

— Kunde ändå få honom att märka dig? frågade jag. För då är han nog den rätte!

— Inte märkte han mig inte. Det var fårsteken; du vet hur såsen kallar. Men när han fällde ner bladet, var det ändå den rätte, och han hade så vuxit till sig.

— Det blef väl en scen!

— Ingalunda. Jag gick fram bara och sade: Goddag, är det ni? Hur har ni förirrat er hit?

— Sade du ingenting annat? frågade jag.

— Nej, äsch, jo, hvad du är dum!
Och han var mycket röd i ansiktet
och svarade: — Jag har inte förirrat
mig alls, jag har mitt kontor på Sture-
plan och har ätit här hvarenda dag,
nästan, i ett helt år.

— *Jag med*, sade jag, och så visste
vi inte mer hvad vi skulle säga. Men
hör du, Pegg, nog är väl det gräns-
löst underbart? Här ha vi gått i samma
dörr och ätit samma mat vid samma
bord ett helt år och inte haft en aning
om det. Och så händelsevis, för att
en kamrat är sjuk, kommer jag tidi-
gare, och vi upptäcker hvarann. An-
nars kanske vi kunde ätit där hela
vårt lif och aldrig haft en aning om
det. Men du tror ju inte på försynen,
du?

— Nej, jo, d. v. s. jag vill se din
fästman först. Hur dags skulle han
komma? Half åtta? Hon är sju nu.
Då har vi honom här om fem minuter.
Hur har ni träffats sedan?

— Han ändrade sina mattider med
detsamma, så nu äter vi alltid på en

gång. Och vi skall gifta oss till sommaren, han har en sådan karaktär.

— Ja, nu är du i hamn, sade jag. Men, lilla vän, tror du att du blir lycklig?

— Tror du att jag gifter mig på måfå? svarade hon stött och gick till dörren för att lyssna efter steg, så jag tänkte: Nu ha vi honom här med det första.

— Det gör man väl alltid, sade jag. Och det är inte alla, som gifter sig för att bli lyckliga med sin *man*.

— Usch, Pegg, så otäck du är! Tror du inte på kärleken?

— Å nej, sade jag, därtill har jag älskat för många. Tror du?

— Nej, sade Eva, jag *vet* den.

Det lät så barnsligt segervisst, så orubbligt och lyckosamt, att jag tyckte jag kände mig dubbelt eländig vid jämförelsen.

Och så kom han. För mig var han en djup missräkning, jag tyckte han var obehaglig som att tappa underkjolen, men det är inte lätt heller för

hvem som helst att uthärda jämförelse med den jag älskar. Och ett stort plus hade ju den här: sina redliga afsikter. Men jag tyckte, jag fick en aning om den förtviflade och maktlösa känsla en far och mor måste erfara, när de ser sin flicka oförbehållsamt och blindt ge sig och allt sitt åt en man, som de alls icke unnar att få henne.

— Du har inte gratulerat mig? sade Eva, då han gått.

Jag försökte, men då brast rösten för mig. Om jag inte blifvit så nervös af den dagliga pinan på kontoret, skulle det aldrig ha händt mig.

— Förlåt mig, jag är bara glad, Eva, sade jag, det är glädje öfver dig alltsamman. Men om jag blir vild en dag och reser härifrån, vill du se till Putte, tills jag hinner ordna litet?

— Att du kan tycka om en sådan man, sade Eva, omedvetet repeterande den fråga jag i mitt hjärta ställt till henne. Han lider ju af vanlig förförelsemani.

— Å, det är inte så farligt med

mitt tycka om, sade jag knappt. Det är snarare obehaget att behöfva se honom ideligen. Och jag känner på mig, att jag bör ge mig af.

— Att du kan hålla af ett sådant odjur, du känner ju hans rykte.

— Jag känner väl mera än det, sade jag, men det ginge nog öfver bara jag sluppe se honom ideligen.

Ingen af oss hade märkt Baby, förrän hon var midt bland oss.

— Skall Pegg resa, sade hon förärad. Då blir det slut med Ligan.

— Du skall komma och hälsa på mig ofta, när jag blir gift, Baby, sade Eva effektfullt. Och efter de orden blef jag glömd.

Men den kvällen beseglades Ligans öde.

Eva skall lämna kontoret med nästa månads slut. Hon har nu bekvämat sig till att lära hushåll, trots alla sina försäkringar förut att det var onödigt, eftersom hon endast skulle gifta sig med en man, som förband sig att äta råbiff. Emmy kommer nog att som

hon sade, »flytta för sig själf» snart nog, och hvad jag gör, det vete Gud allena. Baby har blifvit erbjuden att bo hos sockerbagarens och det blir ju enda möjligheten för henne att lefva, om hon inte lyckas få en bättre plats.

Hur som helst, vår korta men äro-rika saga är snart all.

Allah har så velat.

XVII.

19 mars.

Sist jag helsade på Emmy, bad hon mig ta Putte med mig, nästa gång jag kom. Han var naturligtvis inte alltför hågad i början, men jag talade vackert med honom och vädjade till hans känslor såsom gentleman. Jag kan se honom stå där framför mig och bita i mösskanten och försöka se morsk ut, medan ögonen blir stora

och immiga, när jag talar om tant Emmy, som är mycket sjuk och har så ondt och kanske icke skall lefva. Så säger han: »kör till då, Pegg» och lägger sin lilla magra, bruna, starka hand i min, och när jag icke kysser den, är det för pappa sade på sitt yttersta, att jag skulle försöka att hålla efter honom.

Det var i söndags, sol med snabb snösmältning, och Putte skidade på bara halfsulorna, så vattnet yrde om hela hans person. Jag hade några snödroppar från Hötorget, dem skulle Putte ge Emmy, men han ville inte. Det var nästan gripande att se, hur hennes ansikte glänste förklaradt vid hans åsyn, det var som ett uppblående af den latent moderskärlek, som öfvergår allt förstånd.

Putte hade naturligtvis inte begrepp att fråga hur det var med henne eller uttrycka hvarken medlidande eller förhoppningar. Det var Emmy, som talade med honom om skolan och läxor och lärare, och så kom han i tagen och berättade historier om Görels man,

men ibland märkte han själf, att han blef för högljudd och lade om rösten med en liten generad sidoblick på mig.

Han roade Emmy. Hon gick helt upp i stunden, hennes blick hängde vid hans lilla pojkmun, och hela hennes ansikte var en enda gränslös längtan att få kyssa den, få fara med händerna öfver hans blonda, maskinklippta hår och känna hans små smutsiga beniga fingrar mot sin kind.

Fast jag knappt hade hjärta till det, måste jag slutligen yrka på att Putte skulle gå och sände af honom med många förmaningar att passa på middagen hos morbrors vid Strandvägen. Och med detsamma han var gången, försvann glansen från Emmys ansikte, som när man släcker ett ljus, och jag såg, att hon var sjuk och skulle dö.

— Jag tycker så mycket om pysen, sade hon, och jag hade tänkt, att han skulle ha litet pengar, när jag själf inte behöfver flera. O, snälla du, det är inte mycket, så förfärligt litet, men

jag sparade ju hvarje år några kronor, och nu har jag räknat ut att Putte skulle ha dem!

Tårarna kom mig i ögonen, jag måste bita hop tänderna för att inte gråta. Det gjorde mig så gränslöst ondt om Emmy för hennes ödsliga och mödosamma lifs skull, utan glädje och mening. Om det hade varit jag som legat där, tänkte jag, skulle jag knutit mina händer i vanmäktig förbittring, jag skulle vägrat att dö, jag skulle bedt att få veta med hvad rätt man lät mig förnöta mitt lif som en maskin och slängde mig på skräphögen, när verket var utslitet.

Men Emmy var bara nöjd.

— När jag vaknar om morgnarna eller ligger sömlös om nätterna och tänker på, att jag slipper gå på kontoret på morgonen, känner jag det så ljufligt, må du tro, sade hon. — Och om du visste hvad det är trefligt att ha lof att vara trött!

Lifvet har så skaft henne intill benet, att hon inte har någon förnimmelse

kvar annat än trötthetskänslan och njutningen af att hvila. Hon är fysiskt försonad med döden, och vägen öfver till andra sidan blir jämn och utan fasor. Lifvet tar för att kunna ge, plågar för att kunna skona, vredgas för att kunna försona. Det blir till slut bara att ta hatten af och tiga.

Vid Strandvägen var familjemiddag för de brölloppshemresta. Allt var fröjd och gamman och viktighet, och det var ingen, som såg, att jag var nedstämd, mer än morbror. Efter middagen, som var komponerad efter grundsatsen, att den, som icke arbetar, han skall desto mera äta, ropade han in mig till sig.

— Jag ser, Elisabeth, att det är något, sade han vänligt. — Vill du icke tala om det?

— Jag kan ingenting berätta, snälla morbror, sade jag.

— Nenej, nenej, sade han, inte för mig, kanske, men för din goda moster!

Jag är rädd, att jag drog på munnen. Men äkta män är också envetna

och löjlige utåt, när det gäller fruarna. Förtro mig åt moster! Jag skulle förmodligen finna betydligt mycket mera förstående hos tidningsgumman. I detsamma flög en tanke, sänd af någon gud, på mig:

— Men om morbror kunde ge mig hundra kronor, sade jag.

Inte hann jag riktigt tänka ut, hvad de skulle vara till, men jag tror, att jag närmast reflekterade så här: Med pengar kommer man alltid längre än utan.

Jag fick tvåhundra, och jag är morbror evigt tacksam för att han inte sade ett ord om några slags villkor eller gaf mig några instruktioner, hur de skulle användas.

Jag tog honom om halsen och kysste honom, vänskapsfullt, med sval högaktning och en smula medlidande. Medlidandet med anledning af moster. Det är förskräckligt, när obegåfvade kvinnor blir gifta, men än värre, när de inte blir det, förstås.

Hela söndagsnatten var jag vaken, och min själ gick längtande med blödande fötter mot morgonen.

Eva, som varit så intensivt förlofvad hela dagen, att hennes hvita viyellablus var alldeles svart i ryggen af hans rockärm, låg och kvittrade i sömnen och sade med passande mellanrum: Gustaf. Baby sof stilla och lugnt, medan jag än låg med alla pulsar prasslande mot örngåttet, än satt med händerna knäppta kring knäna och jämrade mig ljudlöst med hela kroppen.

Ena stunden talade mitt förnuft: »jag *kan* inte förstöra mitt lif för en mans skull, som tar mig som sport — 'big game' och kanske inte ens big.»

Andra stunden svarade mitt hjärta: »Det är inte att förstöra, och om det så vore, hvad mer? Hvem skall jag spara mig till, jag utan annan hemgift än Putte?»

Jag *kan* inte stanna.

Jag *kan* inte resa, han har blifvit mig oundärlig som mat och luft.»

Jag tänkte på Emmy, och jag, som lidit så för henne, önskade nu, att ha liksom hon nått den stora likgiltigheten.

Jag tänker mig mitt jag såsom en från början rund och intensiv liten degbulle, hvilken nu håller på att formas ut till en kaka, som skall bli så tunn, att den förlorar all sin individualitet, så tunn att kanterna försvinner i bakbordet, utan att man märker det. Det är så lifvet handterar en, och ju medgörligare man är, desto förr slutar alla strider, men proceduren är smärtsam, och man rister under den handens hårdhet som för kafveln.

På det viset blef det dager.

Häradshöfdingarna säger aldrig någonting, i det fallet är de långt att föredraga framför kvinnliga kamrater, som aldrig skulle kunnat nöja sig med mindre än att sticka ett knappålsbref i mitt hjärta dagligen. Men utan att de säger något, läser jag i deras ögon, att de ser och förstår, och att detta var just hvad de väntade. De har ju

sett samma skådespel med smärre varianter upprepas för hvarenda söt flicka, som varit på kontoret — och andra har här förmodligen aldrig funnits. De har varit med om begynnelsen upp till kulmen och afvecklingen. De måste väl slött vämjas vid det hela och finna mig beklagansvärd med en randning af komik, alldeles som jag ser mig själf — ibland.

Häradshöfdingen själf beväpnar sig med tålmod och öfverseende inför betänkligheter, som han betraktar som en förlåtlig atavism, den där snart skall vika. Det finns dock ögonblick, då han är allt annat än tålmodig. Då kan han svepa om mig med passion, så att jag nästan mister balansen, men då kan han också bli ond och svära på att han skall ha mig i alla fall, hur stram jag än gör mig.

Jag stram!

Jag slutade upp med att gå till kontoret på eftermiddagarna, då tog han sig för att ringa hit och kommendera ner mig.

Jag är ensam hemma nu, och jag vet, att om tio minuter skall han ringa. Han skall säga något om ett angeläget bref, som måste sändas af i kväll, jag skall svara, att jag kommer, så skall jag ställa mig framför spegeln och kamma om mig, mitt hår skall gnistra och vrida sig under kammen i ett trotsigt humör, och när jag möter mina ögon, skall de blänka farliga och svarta, medan kinderna är röda. Och mina händer skall darra, så att jag endast med möda kan fästa hatten eller knäppa handskarna. Sedan skall jag komma ner för trapporna, hur vet jag inte, och i spårvagnen skall jag sitta och småle, så att herrn bredvid mig makar sig närmare — — Tyst, var det inte något? Nej — — Strax därpå skall jag vara under hans förtrollning igen, förödmjukad och skamsen, men fast, fast — —

En flicka, jag vet det, skall vara som en säkerhetständsticka, som tändes endast mot lådans plån. Hur många gånger man än doppas i svaf-

vel och förs rätt genom elden, tända får man inte — inte förr än mot lådans plån. Om man bara hade en liten skyddande familjeask att ligga i, men det har man inte.

Seså, nu — —

— — —

Jag köpte en tidtabell på hemvägen och har räknat ut en tredjeklassbiljett till min bästa väns station.

Jag ämnar att göra mig mycket löjlig.

Om ett par år kommer jag nog att hjärtligt håna mig själf, såvida jag inte från en äldre frökens ståndpunkt med sedligt och oförstående allvar fördömer min ungdoms förvillelser.

Tåget går vid 1-tiden på middagen — ett halft dygn och jag skall vara borta. Jag sitter här nu och ser mig omkring i rummet, där Norrtullsligan haft sitt hem, ett fattigt och defekt men ändå ett litet stöd mot världen, där den ena sökt skydd mot ensamheten hos en ännu ensammare.

Jag tänker på Emmy, som snart

flyttar för sig själf i en våning, där hon icke mycket behöfver sörja för hyran. Jag tänker på Eva, som med slät ring och handdukar och jag anser, att nysilfver är godt nog, tror, att hon vet hvad kärlek är, och som gläntar på dörren till hvad hon betygar vara sjunde himmelen. På Baby, o, lilla Baby-barnet, som har så mycket framför sig af smärta och oro och går emot det alltsammans så liten och obehäpnad, som kommer att sörja mig och Ligan, när hon flyttat till sockerbagarens, och längtande se tillbaka på våra glada dagar och bekymmerfulla dagar och sakna dem alla.

På mig själf, som skall ge mig af midt i månaden, lönen är *inte* i förskott, och ställa till skandal för att rädda — hvad? — min heder; lydande inte just samvetet, men något obestämdt, som jag kallar själfbevarelseinstinkt. Det är mycket svagt handladt och löjligt, men den enda möjligheten.

På Putte tänker jag, min långa pys, som jag är så orolig för här i Stockholm.

Jag tänker på Stockholm, som jag älskat med en vörtnadsfull och obersvarad kärlek fast jag bara sett skalet, som är hvar mans egendom, och så litet af allt det sköna och lärrika och hemlighetsfullt syndiga det gömmer. Och äfven i denna stund, då jag så att säga viker om ett hörn i mitt lif, kan jag inte låta bli att gräma mig öfver att jag under hela min Stockholmstid bara varit tre gånger på teatern, däraf en matiné, och inte en enda på operakällaren!

 XVIII.

Baby, min älskling!

Tack för ditt långa och smärtfyllda bref. Jag vill lära dig något med anledning af detsamma, och det är, att man icke skall fästa sitt hjärta vid något, som tillhör denna världen, allra minst vid mig. Barn lilla, jag är tro-

lös i kärlek, som så många andra kvinnor och män med förresten, jag tröttnar på allting förr eller senare, till och med på Stockholm och att sitta på kontor. Jag vet, älskling, det försvarar inte mitt uppförande att ge mig af utan förberedelse och farväl och bara vara borta, när ni kommer hem från hushållsskolan. Men skilsmässan måste ju i alla fall ske, då eller till den siste mars, och jag tyckte jag kunde icke stå ut att vara med om upplösningen från ofvan och ända ner. Jag har hållit mycket af er, ja, och så var det ju det där telegrammet från min sjuka vän, som jag skref om.

Jag är nu på en plats, där det icke finns telefon och kontor och ingenting hvad vi är vana vid och atmosfären är en helt annan än Vasastadens. Det är hos en godsägare, hvars frus vänskap jag vann en gång, genom att ge korgen åt en man, som hon inte fick i alla fall, och hon har små nya vårtvillingar, så du kan tänka dig, att hon tackade Gud att jag kom, som

inte har några och är oförhindrad att använda all den muskelkraft jag sparat under halfåret i Stockholm på att sköta deras tvätt, som var beräknad för en, *så du kan tänka dig*, och värma deras mjölk och allting annat.

Du undrar nog om jag saknar Ligan och dess håla och det gör jag, men jag längtar inte tillbaka.

Min rätta plats är icke vid skrifpulpeten, och pennan är icke mitt vapen. Gud, hvad jag njuter af att arbeta med båda mina händer, med hela min kropp, att bära ämbar, att kånka på ungar, att stryka små skjortor — om du visste hur söta — att hänga upp tvätt och att se hur snön smälter i skogen! Jag stiger upp om mornarna, jag hackar ben till hönsen, jag löper i källaren och på vinden, jag lagar sjukmat, jag trälar värre än om jag vore gift här på gården, och jag tänker på ingenting, faktiskt har min hy blifvit bättre. Planer har jag inga bestämda just, det enda jag grubblar öfver är Putte. Du vet ju, att han

är en sådan utmärkt pojke, fast litet nervös af sig i klassen, och rektorn säger, att han borde stå under en god och öm ledning. Men hur skall jag kunna ställa om någon sådan i Stockholm åt pysen? Jag ville flytta honom till ett läroverk i en liten stad och ha skolhushåll för en 6 à 7 pysar till, men allt det där är minsann inte så lätt att ordna. Få se till hösten!

Ja, få se till hösten! Hur har Ligan det då?

Eva, låt oss börja med den mest lyckade af oss, är säll någonstädes i Vasastaden med ungdomskärleken, som jag för min del inte fann behag i, men det gör nu detsamma, när Eva själf fann försynens uttryckliga pekfinger i att han, liksom hon, hade poletter på Sturebyfféen.

Emmy, ja, det låter sig ju disputeras huruvida hon inte kommer att vara den allra lyckligaste af oss, eftersom hon då antagligen genomgått den sista stora öfverraskningen eller missräkningen. Stackars gamla Emmy,

hon var alltid den mest trögtänkta af oss, den som visste minst och den mest prosaiska. Och snart vet hon mer än alla jordens lärda tillsammans.

Till sist är det du, Babybarn, som jag fick ett alldeles särskildt hjärta för, ensam du var så hjälplös och god, och jag är just ingendera delen. Du kan ju tänka dig min förvåning, då du skref, att du sökt min förra plats hos häradshöfdingen, och att han var betänkt på att låta dig få den.

Det var ju vådligt roligt för dig det och en *ovanlig tur* att bli föredragen framför så många, när du ju i alla fall inte kan maskinskrifning eller är just vidare van vid korrespondens. Det har väl aldrig fallit dig in att det kunde vara för ditt *utseende* som han reflekterar på dig? Inte? Nej, så'nt vill man ju inte gärna tänka, när det är frågan om plats på kontor! Man tycker det inte alls hör dit, eller hur? Och det kan mycket *väl* hända, att det inte *alls* är den saken, men du vet ju, att när du bara *skickade* dina

betyg, var det just ingen som fäste sig vid *dem!*

Jag vill inte alls afråda dig från platsen, för det är ju bra kontorstid, och han är ju en sådan *human* chef, och han kommer säkert att tycka *mycket* bra om dig. Ja, kära du, om han ville tycka om dig på allvar, så att han aldrig för framtiden fäste sig vid någon annan, så skulle ju *ingen* bli gladare än jag, ty han är gränslöst vinnande och älskvärd och ser ju ofantligt fin och bra ut också.

Det här låter ju ganska öfverflödigt, då det bara är *fråga* om en plats, men du kan ju tänka dig, att jag inte säger det alldeles utan skäl. Du förstår, för mig var det ju inte så farligt, jag har ju åldern inne och har varit med om litet af hvarje. Men jag är inte säker på att du skulle kunna *genomskåda* honom så bra som jag. Du har inte rättighet att vara så klok som jag ännu. Det blir man först när något skett, som du ännu icke upplefvat. Jag vet ju inte alls, om han talat

något med dig om mig, nåja, det har han ju ingen anledning till, och lyckas han få dig på min plats med dina tjugu år och dina mjuka lockar, så tror jag nog, att han blir glad åt att jag reste, fast han lär ha varit förargad i början, och sagt att jag bar mig åt som en piga, som »går» från platsen.

Ja, ja, nu gör du som du vill i alla fall, goda råd är till för att föraktas. Men det är åtminstone så mycket som att du är på din vakt, när han blir hänförande, som han kan vara. Ser du, saken är den, att han och du ser så milsvidt olika på många saker, men det kommer han att dölja för dig till en början. Och skall du nu flytta från sockerbagarens och hyra rum igen, så kom ihåg, älskling, att det moraliska stödet af en familjetambur är icke att förakta.

Du, om han talar någon gång om mig, händelsevis, kan du gärna låta mig veta hur han tänker om mig, fast, kära du, det gör detsamma, jag blir nog

lika glömd som alla andra, som han... jag menar, som haft plats hos honom. Särskildt om *du* kommer dit, förstås. Och det *gör* du, jag känner det på mig. Tänk att det skulle bli du! Men jag kan så väl förstå, att just ditt utseende skulle slå an på honom.

Nu, lilla Baby, skall jag gå och lägga mig. Jag har en säng så smal, att jag knappt kan ligga i bredd med mig själf, men det oaktadt somnar jag bums med detsamma hvarenda kväll. Kropparbetets välsignelse!

Adjö, min unge. Allah vare med dig! När tror du han ställer om att vi åter får träffas?

Din *Elisabeth*.

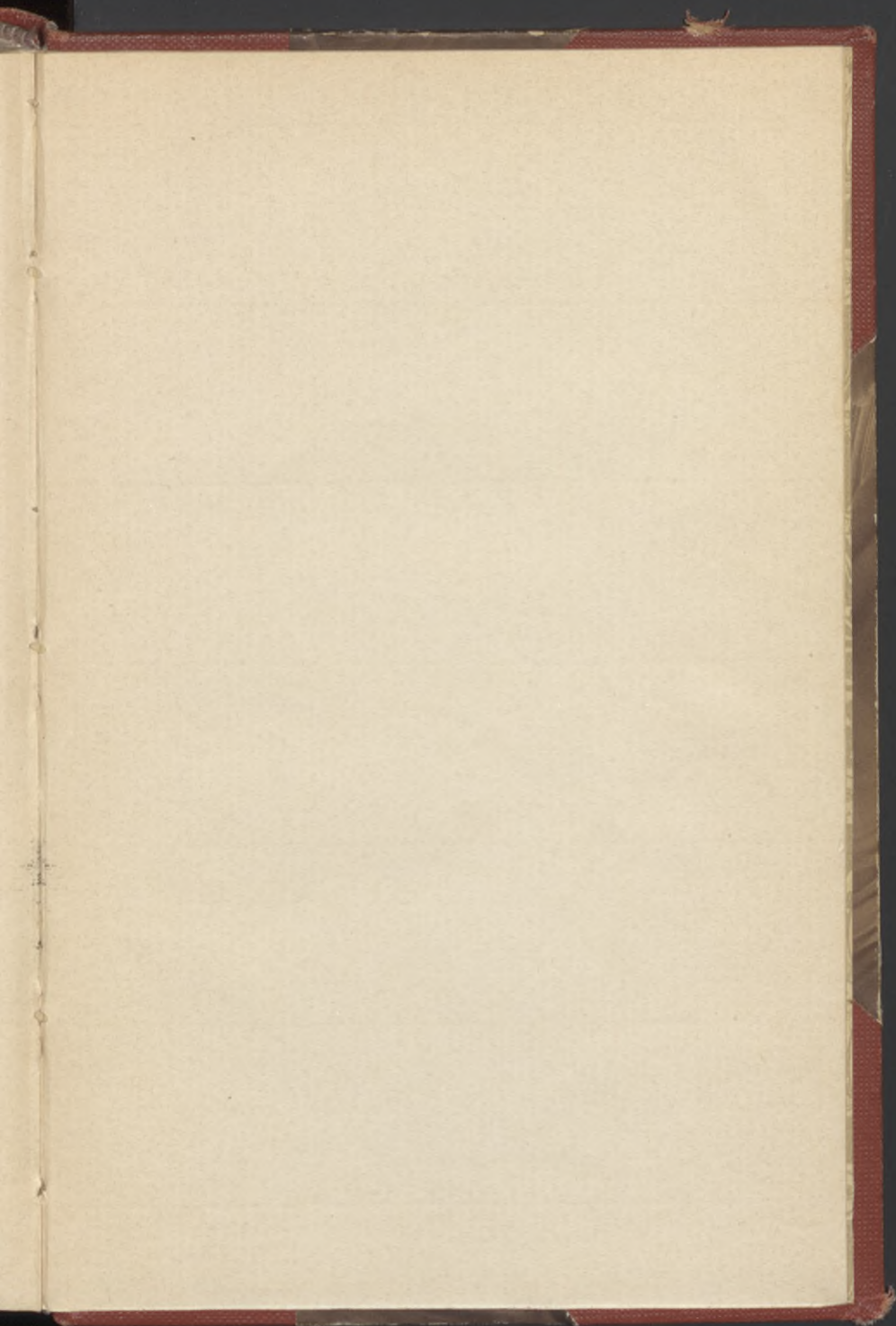
Minns du, när Emmy flyttade till sjukhuset, och jag skulle telefonera, att de hämtade hennes effekter? Du var i djup negligé, det var jag och Eva också, och när jag begärde numret skrek du åt mig: Kom i håg, att säga till om ett gift stadsbud!

Nåväl, lilla vän, jag vill icke grumla
din rena själ, men den blifvande chefen
är *långt från något gift stadsbud!*
För sista gången

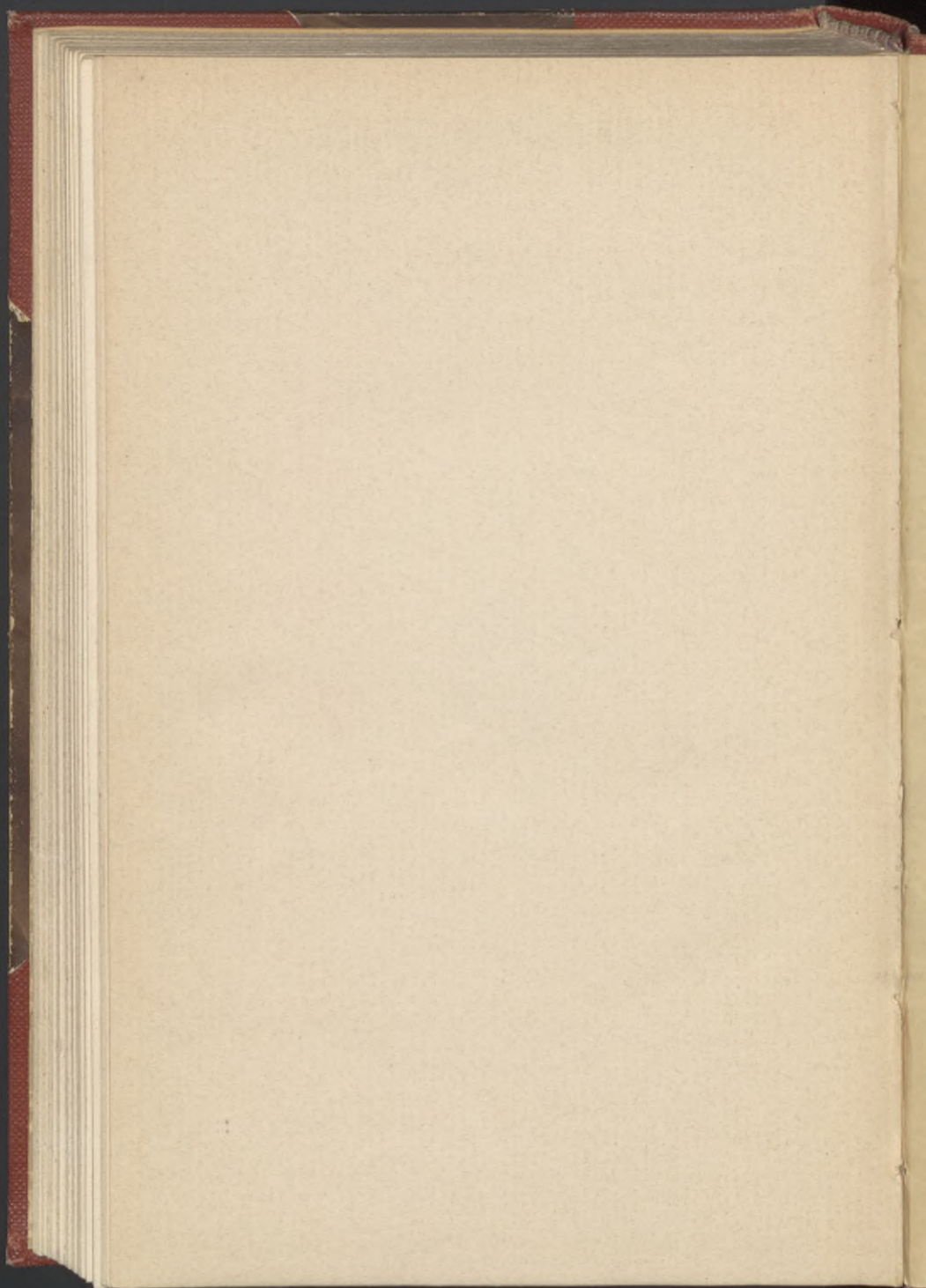
Pegg.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

3

